

MÄ EN MUISTA IHAN TARKKAAN SITÄ AIKAA, KU MÄ OON YRITTÄNY
PYYHKII SEN MIELESTÄ
-isien kokemuksia lapsen huostaanotosta

Heidi Käkönen ja Maria Lyytikäinen
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Käkönen, Heidi & Lyytikäinen, Maria. Mä en muista ihan tarkkaan sitä aikaa, kun mä oon yrittäny pyyhkiä sen mielestä - Isien kokemuksia lapsen huostaanotosta. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2012, 70 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus ja sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille huostaanotettujen lasten isien kokemuksia isyydestä, lapsen huostaanotosta ja siihen liittyvästä tuen tarpeesta. Tavoite oli myös tuoda esille niitä isien ajatuksia ja tunteita, joita lapsen huostaanotto sai isissä aikaan. Opinnäytetyössä kartoitettiin lisäksi isien kiinnostusta vertaistukiryhmätoimintaa kohtaan. Tämä oli keskeisin tavoite työelämäyhteistyökumppanillemme Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton Voikukkia-verkostohankkeelle.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin isyyttä, isyyden käsitteitä sekä isäksi kasvamista, lastensuojelun huostaanottoa, siihen johtavia perhetilanteita sekä vanhemman tukemista huostaanoton aikana.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, jota ohjasivat tutkimuskysymykset isyyden merkityksestä, huostaanottoon liittyvistä kokemuksista sekä huostaanottoon liittyvästä tuesta. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä. Haastateltavia isiä oli neljä, joihin saatiin yhteys Voikukkia-verkostohankkeen kautta. Haastattelut toteutettiin vuoden 2011 aikana.

Tutkimustuloksista ilmeni isyyden suuri merkitys isille, siitäkin huolimatta, että lapsi on huostaanotettu. Lapsi oli tärkeässä roolissa isän elämässä jopa niin, että isä määritteli lapsen elämänsä ainoaksi sisällöksi. Kaikki isät kokivat huostaanoton pysäyttävänä ja hämmentävänä kokemuksena. Tästä huolimatta huostaanotto kyettiin näkemään tarpeellisena ja hyvänä lapselle. Lapsen huostaanotto oli kokemus, johon kaivattiin tukea. Vahva kokemus isillä oli, että tukea ei tarjottu, vaan sen joutui etsimään itse. Eniten saatiin apua läheisiltä sekä itse hankituista tukipalveluista.

Asiasanat: isyys, huostaanotto, vanhemmuus, tukeminen, vertaistuki

ABSTRACT

Käkönen, Heidi and Lyytikäinen, Maria

Child taken into custody: Father's point of view.

70p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education / Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to describe fathers' experiences on the placement of their children into foster care. The study also aimed at explaining how fathers consider their fatherhood, and what kind of help they would have needed during the foster care of their children.

The qualitative research method was used in this study. We interviewed four fathers whose children had been taken into custody. The research data was collected by four theme interviews. The interviews were carried out during the year 2011. The study was implemented in liaison with The Finnish Association for Child and Family Guidance and their project called Voikukkia.

Results of the study showed that children were very important in their fathers' lives. It also showed that fathers needed help during the difficult experience. The placement of their own child into foster care had been a difficult experience for every father and it had caused problems and changes in their lives. However, they did not receive any help from the social services. Fathers had also experienced that the social workers did not really listen to them and that mothers were preferred to them.

Keywords: fatherhood, custody, foster care, fathers' experiences

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.....	8
2.2 Voikukkia-verkostohanke	9
2.3 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus.....	9
2.4 Aiemmat tutkimukset.....	10
3 ISYYS	13
3.1 Isän rooli ja asema yhteiskunnassa	14
3.2 Kasvaminen isän rooliin.....	15
3.3 Isän ja lapsen välinen suhde.....	16
3.4 Isän huomioiminen sosiaali- ja terveystalveluissa.....	17
4 LASTENSUOJELU JA HUOSTAANOTTO	20
4.1 Lastensuojelun tarpeen taustoja perheissä.....	20
4.2 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu sekä ehkäisevä lastensuojelu ...	22
4.3 Lastensuojeluprosessi	24
4.3.1 Huostaanotto	24
4.3.2 Sijaishuolto	25
4.3.3 Jälkihuolto.....	25
5 VANHEMMUUS JA HUOSTAANOTTO	27
5.1 Vanhempjen ja huoltajien asema huostaanoton aikana	27
5.2 Lapsen ja vanhempjen yhteydenpito sijoituksen aikana	28
5.3 Vanhemman ja vanhemmuuden tukeminen huostaanoton aikana.....	28
5.4 Asiakassuunnitelma	29
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
6.1 Aineistonkeruu	31
6.2 Teemahaastattelu.....	32
6.3 Harkinnanvarainen näyte.....	33
6.4 Haastattelutilanteiden kuvaus.....	34
6.5 Aineiston analyysi	35

7 TUTKIMUSTULOKSET	38
7.1 Isyys	38
7.1.1 Isänä oleminen	39
7.1.2 Lapsen merkitys	41
7.2 Huostaanotto	42
7.2.1 Isän kokemus huostaanotosta	43
7.2.2 Huostaanoton vaikutus isyyteen	44
7.3 Yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa	46
7.3.1 Työntekijöiden vaihtuvuus.....	48
7.3.2 Leimaaminen lastensuojelussa.....	49
7.3.3 Äidin suosiminen	49
7.4 Isien tukeminen huostaanoton aikana	50
7.4.1 Sosiaalityöntekijöiden tarjoama tuki.....	51
7.4.2 Itse hankittu tuki.....	52
7.4.3 Omat voimavarat	53
7.4.4 Vertaistukiryhmät tukimuotona.....	54
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	57
9 POHDINTA.....	59
9.1 Tutkimuksen hyödynnettävyys	59
9.2 Opinnäytetyöprosessin kuvaus	59
9.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	60
9.4 Ammatillinen kasvu ja sosionomin kompetenssit	61
LÄHTEET	65

LIITE 1: Haastattelurunko

LIITE 2: Kutsukirje isille

1 JOHDANTO

Valtakunnallinen lastensuojelutietojen keruu aloitettiin Suomessa vuonna 1991. Vuoden 1992 aikana yhteensä huostaanotettiin reilut 6 000 lasta. Huostaanottojen määrä on siitä lähtien vuosittain lisääntynyt aina vuoteen 2008 asti. (Bardy 2009, 55.) Vuosina 2009 ja 2010 huostassa olevien lasten määrä oli ensimmäistä kertaa vähemmän edellisvuosiin verrattuna. Vuoden 2010 aikana huostassa oli 10 003 lasta. (Kuoppala & Säkkinen 2010, 1.)

Huostaanotto on aina väliaikainen tapahtuma ja viimesijainen toimenpide, jolla turvataan lapsen edun toteutuminen ja turvallinen kehitys (Pitkänen 2011, 20). Kaikkein oleellisinta lapsen huostaanoton ja sijoituksen aikana perheen tilanteen parantumiseksi on se, miten vanhempia huomioidaan ja tuetaan (Kujala 2003, 12). Lastensuojelutyössä vanhemmuuden tukeminen kuuluu osaksi lapsilähtöistä työskentelyä ja näin ollen on lapsen edun mukaista (Pitkänen 2011, 21).

Huostaanotto ja lapsen sijoitus pois kotoa vaikuttavat vahvasti perheenjäsenten välisiin suhteisiin. Huostaanotto aiheuttaa usein ison kriisin niin lapsen kuin vanhemman elämässä, jolloin he kaikki tarvitsevat tukea osakseen. (Kujala 2003,11.) Perheenjäsenet joutuvat muokkaamaan identiteettiään sekä miettimään perhesuhteitaan ja arjen pyörittämistä aivan uudella tavalla. Usein lapsen huostaanoton jälkeen vanhemman tai vanhempien elämässä ja elinoloissa tapahtuu radikaaleja muutoksia. Lapsesta huolehtimisen vastuu siirtyy vanhemmalta pois ja näin ollen vanhemman arki ei enää koostu hoivasuhteesta lapseen. Vanhemmuus itsessään joutuu myös tarkastelun alle ja vaatii uudelleen rakentumista. (Pitkänen 2011, 18, 20.)

Kiinnostus isien osallisuutta ja sen tukemista kohtaan on kasvanut 1980-luvulta lähtien (Mykkänen & Aalto 2010, 31). Isyys on vahvasti esillä myös nyky-yhteiskunnassa ja siitä puhutaan julkisuudessa ja asiantuntijoiden keskuudessa paljon (Huttunen 2001, 149). Sosiaali- ja terveysministeriön (2008, 17) selvityksen mukaan isyys on miehille merkityksellistä ja he kuvaavat isyyden merkitsevän turvallisuutta, kehittymistä ja kasvua. Nykypäivänä isät suhtautuvat

vastuullisesti vanhemmuuteen ja toimivat arjessa äidin rinnalla. Tämän päivän isyyskuva onkin hoivaava, osallistuva ja vastuullinen. (Mykkänen 2010, 17–18.)

Opinnäytetyömme aihe on lähtöisin Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliiton Voikukkia-verkostohankkeen tarpeista saada isien ääni kuuluviin. Voikukkia-verkostohankke levittää ja juurruttaa huostaanotettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmämenetelmää. Hankkeen työntekijät olivat kiinnostuneita kuulemaan isien kokemuksia tuen tarpeesta ja kiinnostuneisuudesta vertaistukiryhmiä kohtaan. Koemme isyyden tärkeänä ja ajankohtaisena aiheena, sillä isien näkökulma on harvoin esillä.

Lastensuojelu on sosionomille ominainen työkenttä ja myös lastentarhanopettaja joutuu työssään yhä useammin tekemisiin lastensuojelun kanssa ja osaltaan tukee lastensuojelun työtä ennalta ehkäisevän työn muodossa. Sosionomin työnkuvaan liittyy vahvasti myös työskentely perheiden kanssa. Vanhempien kohtaaminen ja tukeminen ovat keskeinen osa sosionomin ammattitaitoa. Siksi koemmekin opinnäytetyömme teoriasisältöineen antavan meille molemmille paljon lisää valmiuksia toimia tulevaisuudessa työssämme lastensuojelussa sekä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön ja haastattelukokemusten myötä koemme, että olemme saaneet lisää valmiuksia työskennellä yhteistyössä vanhempien kanssa. Uskomme, että tulevana ammattilaisina kiinnitämme työssämme myös enemmän huomiota isän rooliin ja sen tukemiseen.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Seuraavaksi esittelemme työelämäyhteistyötahomme, Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliiton Voikukkia-verkostohankkeen. Sen jälkeen kerromme tutkimukselle asettamamme tavoitteet sekä omat tavoitteemme. Lopuksi esittelemme aiheeseen liittyvät aikaisemman tutkimukset.

2.1 Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto

Kiinnostuimme Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliiton tarjoamista opinnäytetyöaiheista keväällä 2010. Otimme liittoon yhteyttä ja he tarjosivat meille yhteistyötä Voikukkia-verkostohankkeen kanssa. Tapasimme hankkeen projektityöntekijät Hanna Hägglundin ja Pia Söderholmin ensimmäistä kertaa syksyllä 2010. He esittelivät meille keväällä 2010 alkanutta kaksivuotista verkostohanketta ja ehdottivat sen kehittämiseen liittyviä opinnäytetyöaiheita. Keskusteluissa nousi esille tarve saada huostaanotettujen lasten vanhempien, erityisesti isien, ääni kuuluviin. Yhteisen keskustelun kautta valitsimme tutkimuksemme keskeisimmäksi tavoitteeksi saada esille isien kokemuksia huostaanotosta. Työelämätahon keskeisin tavoite oli opinnäytetyömme kautta saada tietoa isien kokemuksista ja toiveista. Isien mielipiteiden pohjalta Voikukkia-verkostohanke voi kehittää toimintaansa paremmin isien tarpeisiin sopivaksi.

Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto on vuodesta 1952 lähtien toiminut kasvatus- ja perheneuvonnan asiantuntijajärjestönä. Tärkeänä tehtävänä on tukea perheiden hyvinvointia ja toimintakykyä. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliittolla on monia hankkeita, joiden kautta kohdistetaan tukea vaikeissa elämäntilanteissa oleville vanhemmille, lapsille ja nuorille. Perheitä tuetaan myös välillisesti, kouluttamalla ja tukemalla tahoja, jotka tekevät kasvatus- ja perhetyötä. Lisäksi Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto järjestää keskustelu- ja koulutustilaisuuksia sekä organisoii vertaisryhmiä tuen tarpeessa oleville lapsille, nuorille ja vanhemmille. Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto on aktiivisesti vaikuttamassa yhteiskunnallisella tasolla

perheiden hyvinvoinnin puolesta. (Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2012.)

2.2 Voikukkia-verkostohanke

Voikukkia-verkostohanke on jatkoa Voikukkia-projektille (2006–2009), jossa kehitettiin vanhempien kanssa työskentelyyn suunnattua vertaistukimallia. Projektin kohderyhmä oli huostaanotettujen lasten vanhemmat, ja työskentelyn kautta pyrittiin tukemaan vanhemmuutta huostaanoton jälkeen. Vertaistukiryhmien kautta oli tavoitteena saada vanhempi kokemaan itsensä huostaanotosta huolimatta arvokkaaksi. (Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2012.)

Kaksivuotinen Voikukkia-verkostohanke (2010–2012) kehittää ja levittää huostaanotettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmämenetelmää kuntien, järjestöjen ja yksityisten tahojen sosiaalityöhön. Tavoitteena on saada menetelmä käyttöön mahdollisimman laajalti, sekä tehdä siitä perustyökalu lastensuojelun sosiaalityöhön. (Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2012.)

Verkostohanke kouluttaa ryhmänvetäjiä lisäksi vanhempien vertaistukiryhmiin. Tavoitteena on koota ryhmänvetäjistä ohjaajaverkosto, joka tapaisi vähintään kerran vuodessa. Lisäksi hanke kokoaa menetelmäpankin, joka sisältää tietoa ryhmän vetämisestä, hyviä työmenetelmiä sekä tukimateriaalia. (Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2012.)

2.3 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkimuksemme tavoite on teemahaastattelujen kautta tuoda esille isien kokemuksia ja ajatuksia lapsen huostaanotosta. Lisäksi haluamme tuoda esiin isien mielipiteitä siitä, miten heitä on huomioitu ja tuettu huostaanotto-prosessin aikana, sekä miten huostaanotto on vaikuttanut heidän isyyteensä ja isä-lapsi suhteeseen. Nämä tavoitteet ovat ennen kaikkea tärkeitä Voikukkia-

verkostohankkeelle, jolloin he voivat kehittää omaa työtään paremmin isien tarpeita vastaavaksi. Erityisesti verkostohanketta kiinnostaa isien ajatukset vertaistukiryhmistä ja sen tiedon saaminen onkin yksi tutkimuksen tavoitteista myös. Oma tavoitteemme opinnäytetyölle on ennen kaikkea isien äänen esille nostaminen. Lisäksi toivomme opinnäytetyöprosessin kautta saavamme kokemusta vanhempien ja erityisesti isien kohtaamisesta ja heidän kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Toivomme myös karttuttavamme lisää tietoa lastensuojelusta, vanhemmuuden tukemisesta sekä kehittyvämmä tieteellisen tekstin kirjoittajina.

2.4 Aiemmat tutkimukset

Aiemmissä tutkimuksissa liittyen huostaanottoon ja vanhemmuuteen on ollut esillä yleisesti vanhempien, äidin tai viranomaisten näkökulma. Aikaisempia tutkimuksia tai väitöskirjoja liittyen nimenomaan isien kokemuksiin lapsen huostaanotosta emme löytäneet. Sen sijaan löysimme tutkimukset vanhempien tukemisesta huostaanotossa sekä äidin kokemuksia huostaanotosta. Esittelemme tässä kappaleessa Pitkäsen tutkimuksen vanhempien tukemisesta lapsen huostaanotossa sekä Rautakorven pro gradu -tutkielman äitiydestä ja lapsen huostaanotosta. Lisäksi aiheesta löytyi Kalliokosken ja Nissisen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyö vuodelta 2010, Isien kokemuksia lastensa huostaanotosta.

Mia Pitkänen tarkastelee tutkimuksessaan Vastuun paikka! -vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa, miten vanhempien kuntoutumista tuetaan lapsen sijoituksen aikaisessa sosiaalityössä. Hänen tavoitteenaan oli saada esille vanhempien kokemuksia siitä, miten heidän kuntoutumistaan on tuettu lapsen sijoituksen aikana, sekä miten lastensuojelupalveluita voitaisiin kehittää, jotta ne vastaisivat paremmin vanhemman kuntoutumisen tukemiseen huostaanoton aikana. Hänen tutkimusaineistonsa koostuu 14 vanhemman haastatteluista. (Pitkänen 2011, 14, 29.)

Pitkäsen tutkimustulosten perusteella vanhemmat saivat tukea erilaisista

palveluista, läheissuhteista sekä omaan elämään liittyvistä sisällöistä. Yleisimmät palvelut, joista tukea haettiin, olivat A-klinikka, AA-ryhmät, korvaushoito, hoitajaksot sekä Irti Huumeista Ry. Läheisiltä saatu apu, huolenpito ja tuki tuotiin esiin merkittävinä tukijoina. Omaan elämään liittyvinä tuen lähteinä vanhemmat mainitsivat ryhdistäytymisen, oman asenteen muutosten merkityksen sekä omat päätökset. (Pitkänen 2011, 41–45.)

Pitkäsen tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmilta vaadittiin paljon itsenäistä palveluihin hakeutumista. Oma aktiivisuus muodostui näin edellytykseksi avun saamiselle. Vanhemmat ovat kuitenkin keskellä huostaanoton aiheuttamaa kriisiä, joten omat voimavarat eivät välttämättä riitä avun hankkimiseen ja tukipalvelujen etsimiseen. Huostaanoton hetkellä ja sijoituksen aikana vanhemmat ovat Pitkäsen mukaan oikeutettuja kriisityöhön, vanhemmuuden tukemiseen sekä kuntoutumisen tukemiseen. Vanhemmalle tulisi taata mahdollisuus suunnitelmalliseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön tuen saamiseksi. Vastuu tuen saamisesta tulisi siirtää vanhemmalta itseltään sosiaaliviranomaisille. (Pitkänen 2011, 52,122.)

Pitkäsen tutkimustuloksista ilmeni myös, että lastensuojelulain muutos, joka edellyttää oman asiakassuunnitelman tekemistä vanhemmuuden tukemiseen, ei ole toteutunut käytännössä. Vanhempien tuen tarve on huostaanoton yhteydessä suuri, tukea tarvittaisiin enemmän eikä vanhempia saisi jättää tyhjän päälle keskelle kriisiä. Sosiaalityötä tulisi kehittää niin, että vanhemman kokemusten huomiointiin ja työskentelyyn vanhemman kanssa löytyy enemmän aikaa ja tilaa. Myös vanhempien palveluohjausta tulisi kehittää, jotta vanhemmat löytävät tarvitsemansa tukimuodot. Vanhemmuuden tukemisella sijoituksen aikana toteutetaan myös perheen jälleenyhdistämistä sekä saatetaan lyhentää sijoitusaikoja. (Pitkänen 2011, 121–122.)

Sonja Rautakorpi tutki Jyväskylän Yliopistolle tekemässään sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa äitien kokemuksia lapsen huostaanotto-prosessista sekä äitiydestä huostaanoton jälkeen. Aihe on siis hyvin samankaltainen oman aiheemme kanssa, tutkimuksen kohteena on isyyden sijasta äitiys. Tutkimuksen aineistona oli 13 haastattelua. (Rautakorpi 2007, 29, 38.)

Keskeisin tutkimustulos oli Rautakorven mielestä äitien vahva näkemys tuen puuttumisesta huostaanottovaiheessa sekä sen jälkeen. Lisäksi merkittäviä tutkimustuloksia ovat äitien tyytymättömyys avohuollon tukitoimiin, jotka edelsivät huostaanottoa sekä vaikeudet yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa. (Rautakorpi 2007, 92.)

Saara-Maija Kalliokosken ja Hanna-Tuulia Nissisen tekemässä opinnäytetyössä kartoitettiin isien kokemuksia oman lapsen huostaanotosta, huostaanottoprosessiin osallistumisesta, sekä huostaanoton herättämistä tunteita. Näiden lisäksi he halusivat saada tietoa, miten isät olivat osallistuneet lastensa elämään huostaanoton jälkeen. Kalliokoski ja Nissinen saivat tutkimuksessaan esille, että isillä oli vahva kokemus, että he jäivät ulkopuolelle lapsensa huostaanottoprosessissa. Isät myös kokivat, ettei heitä huomioitu riittävästi lastensuojelun asiakkaana. Johtopäätöksenä he toteavat, ettei isien kohtelu ollut riittävän asiallista tai ammatillista. (Kalliokoski & Nissinen 2010, 5, 47, 84.)

3 ISYYS

Isyys käsitteenä ja ilmiönä on Huttusen (2001, 57–63) mielestä nyky-yhteiskunnassa monimutkainen. Isä-sanaan voimakkaimmin liitettävä mielikuva liittyy lapsen ja miehen biologiseen yhteyteen. Biologisen isyyden lisäksi voidaan määritellä myös juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys. Tämä johtuu siitä, että isyys-käsite on jatkuvasti lisääntyvien uusien perhemuotojen takia pirstoutunut.

Biologinen isyys tarkoittaa miehen ja lapsen välistä biologista yhteyttä. Biologinen isyys ei välttämättä tarkoita muuta kuin että isä on siittänyt lapsen, mutta jo sillä saattaa olla merkittävä vaikutus miehen identiteetille. Pelkkä biologinen side ei tee miehestä isää, vaan isyyden osana tulee olla myös henkilökohtainen suhde lapseen. Isyys, jolla tarkoitetaan lapsen kanssa olemista ja asumista sekä hoivan ja huolenpidon antamista lapselle, on sosiaalista isyyttä. Usein sosiaalinen isä määritellään myös juridiseksi isäksi. Juridisella isällä on aina lain asettamia oikeuksia ja velvollisuuksia lasta kohtaan. Juridiseksi isäksi tullaan lapsen syntyessä avioliiton aikana, isyyden tunnustamalla tai adoption kautta. (Huttunen 2001, 57–63.)

Mesiäislehto-Soukka (2005, 21) lisää sosiaalisen isän määritelmään lapsen näkökulman. Tällöin sosiaalinen isä on henkilö, jonka lapsi itse mieltää isäkseen ja joka osallistuu lapsen arkeen ja vastaa osaltaan tämän elämästä. Biologinen ja juridinen isyys määrittyy täysin lapsesta riippumattomin perustein. Sen sijaan isyyden neljäs muoto, psykologinen isyys määrittyy lapsen kautta ja hänen näkökulmastaan. Psykologinen isyys syntyy lapsen ja sen miehen välille, ketä hän pitää isänään ja keneen hän on kiintynyt. Psykologinen isyys syntyy usein biologisen, sosiaalisen ja juridisen isyyden myötä, mutta niin ei aina välttämättä ole, sillä pohjimmiltaan kyse on kiintymyssuhteen syntymisestä. (Huttunen 2001, 64–65.) Kiintymyssuhteen syntyä ja laajemmaltikin miehen sitoutumista isyyteen voidaan tukea ottamalla isät jo varhain mukaan lapsenhankinnan suunnitteluun ja odotusaikaan, esimerkiksi neuvolassa tai perhevalmennuksessa (Mykkänen 2010, 34).

3.1 Isän rooli ja asema yhteiskunnassa

1900-luvun alun yhteiskunnassa miehen asema suvussa määritteli isyyden ja perheeksi määriteltiin kaikki samaan sukuun kuuluvat. Isyys oli tuolloin aina biologista ja perheet pysyivät tiiviisti yhdessä avioliiton pyhyyden sekä sukupolvien välisen vahvan yhteisöllisyyden vuoksi. Laillinen suojeleminen oli miehen puolella ja puolisoitten välinen työnjako selvä. Se määräsi naisen vastaamaan lastenhoidosta, kun taas vastuu lasten kasvattamisesta oli isillä. Isät olivat myös yksin lastensa virallisia hoitajia. Vasta vuonna 1930 uudistettu avioliittolaki tunnusti äitien oikeuden lapsiinsa. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 17.)

Yhteiskunnan teollistuminen 1940-luvun jälkeen muutti perheen ja isien roolia. Perheistä tuli entisen monen sukupolven yhteisön sijaan kahden sukupolven perheitä, joissa vastuu kasvatustehtävästä siirtyi naiselle miesten siirtyessä palkkatöihin. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 17.) Miehen isyys ja maskuliinisuus liitettiin tiiviisti palkkatyöhön. Perheen näkökulmasta isät olivat etäisiä ja fyysisestikin poissaolevia, mutta kuitenkin perheille tärkeitä talouden turvaajia ja kurinpitäjiä. Hyvä isyys oli vaimon ja muun perheen suojelemista taloudellisesti. (Mykkänen 2010, 15–17.)

Äitiys vahvistui aina 1960-luvulle asti, jonka jälkeen alettiin ymmärtää, että isätkin pystyvät ja haluavat huolehtia lasten kasvatuksesta ja kodin hoidosta. Isien merkitystä lasten kehitykselle alettiin korostaa. Toisaalta samaan aikaan naiset alkoivat peräänkuuluttaa tasa-arvoa ja vapautta valita kodinhoidon ja työssäkäynnin väliltä. (Mykkänen 2010, 15–17.)

2000-luvun isyyden kuva on hoivaava, osallistuva ja vastuullinen. Isät osallistuvat arkivanhemmuuteen vastuunsa kantaen ja toimivat arjessa naisen rinnalla. Jaettu vanhemmuus ei tarkoita vanhemmuuden samanlaisuutta tai kotitöiden tarkkaa puolittamista, vaan tasaveroista hoivan ja vastuun jakamista niin kodissa kuin sen ulkopuolellakin. (Mykkänen 2010, 17–18.) Jaetun vanhemmuuden hoivaavat isät arvostavat lastenhoitoa ja lasten kanssa olemista paljon. Se edesauttaa isien osallistumista lapsen tunne-elämään jo

aivan pienestä lähtien. (Huttunen 2001, 171.) Sen lisäksi, että kasvatusvastuu lapsista on nyt jakaantunut vanhempien kesken, siitä on saanut osansa myös yhteiskunta. Vanhempien työssäkäynti on lisännyt ja yleistänyt päivähoitopalveluja, ja sen myötä osa kasvatusvastuusta kertyy nykyään yhteiskunnalle. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 17–18.)

3.2 Kasvaminen isän rooliin

Isäksi tuleminen haastaa miehen työstämään omaa identiteettiään ja antaa mahdollisuuden psyykkiselle kasvulle. Isäksi tulo on suuri elämänmuutos, joka aiheuttaa miehessä pohdintaa muun muassa siitä, miten parisuhde tulee lapsen myötä muuttumaan. Mies voi pohtia, mitä asioita hän tulee lapsen myötä saamaan ja mistä puolestaan luopumaan. (Vilén 2006, 100–101; Sinkkonen 1998, 50.) Lapsen syntymä on suuri muutos molemmille vanhemmille. Miehillä ja naisilla saattaa olla hyvin erilaiset käsitykset lapsen syntymän jälkeisestä ajasta ja perheen toiminnasta uudessa elämäntilanteessa. Raskausaikana miehet eivät ole niin kiinnostuneita isyydestä ja synnytyksestä kuin naiset. Vasta toisen tai seuraavien lasten odotusaikana mies kiinnostuu miettimään isyyttään ja omaa itseään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 17.) Jokainen mies kokee tulevan isyyden eri tavalla. Toiset iloitsevat raskauden alusta asti ja ovat varmoja selviytymisestään. Toiset huolestuvat, kokevat epätoivoa ja pohtivat kuinka selviytyvät lapsen kanssa. (Vilén 2006, 100.)

Mies kehittää itselleen isäidentiteetin ja muokkaa omaa toimintaansa niin, että hän kykenee vastaanottamaan vauvan mukanaan tuomia muutoksia (Sinkkonen 1998, 50–51). Kaikki isät eivät koe isyyttä omaksi identiteetikseen, vaan toteuttavat rooliaan vain aika ajoin, toteaa Mykkänen (2010, 25). Mies heijastelee kokemuksia ja muistoja omista vanhemmistaan ja lapsuudestaan. Äidiltä saatu hoiva ja huolenpito, sekä isän vahvuus ja eheys vaikuttavat miehen suhtautumiseen lastaan kohtaan. On todettu, että isien kokemukset omista kiintymyssuhteista vaikuttavat miehen ja lapsen välisen kiintymyssuhteen laatuun. Miehen omat kokemukset pettymyksistä, vaille jäämisistä tai ristiriidoista nousevat pintaan tässä elämän vaiheessa.

(Sinkkonen 1998, 50–51,109; Vilén 2006, 100.) Esimerkiksi jos miehellä on omasta isästään negatiivinen tai epäselvä kuva, hän epäilee todennäköisemmin omia kykyjään isänä kuin mies, jolla on ollut hyvä yhteys omaan isäänsä (Vilén 2006, 100).

3.3 Isän ja lapsen välinen suhde

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen (2008, 17) mukaan isyys merkitsee miehille turvallisuutta, kehittymistä sekä itsetunnon kasvua. Isät ovat osaavia ja halukkaita luomaan jo varhain vuorovaikutussuhteen vauvaan. Turvallisen kiintymyssuhteen syntymisen kannalta isän aktiivinen oleminen vauvan kanssa on tärkeää. Sensitiivinen ja myönteinen yhdessäolo edesauttaa hyvää myöhempää kiintymystä. Isän suhde lapseen ei muodostu äidin kautta eikä ole toissijainen suhteessa äitiin. Lapsen ja molempien vanhempien välille muodostuu kiintymyssuhde lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Äidillä on usein vahvempi hoivasuhde vauvaan, josta johtuen isä saattaa jättäytyä taka-alalle. Jotkut isät puolestaan ajattelevat vauvan olevan niin pieni, ettei yhdessäololla ole suurta merkitystä. Myös tämä aiheuttaa isien passiivisuutta. (Sinkkonen 1998, 66–68.)

Isän olemassaolo on lapselle elintärkeää lapsen omanarvon ja itsetunnon kannalta. Lapsi tiedostaa erilaisuuden äidin ja isän välillä. Lapsi oppii, että isän käyttäytyminen ja odotukset häntä kohtaan ovat erilaiset kuin äidin. Poika kaipaa isältään huomiota ja arvostusta. Poikalapsi on erityisen haavoittuvainen isän välinpitämättömyydelle ja arvostuksen puutteelle. Tyttölapsi haluaa itselleen isänsä koko huomion ja tekeekin paljon sen saadakseen. (Sinkkonen 1998, 111–117.) Isä on lapselle tärkeä rajojen asettaja ja suunnannäyttävä. Isän rooli on luoda uskoa ja rohkeutta lapsen kykyihin ja selviytymiseen. Isän täytyy sietää sitä, ettei voi aina tarjota hyvää vaan joutuu myös aiheuttamaan pettymyksiä lapselleen. (Sinkkonen 1998, 120–121.)

3.4 Isän huomioiminen sosiaali- ja terveyspalveluissa

Isyyden tukemisesta on vain vähän valtakunnallista tietoa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 3). Miesten mielenkiinnon kohteet ovat kääntyneet 2000-luvulla lapsiin, perheeseen ja puolisoon (Kurttila 2011). Päivähoitotyö tarjoaa mahdollisuuden seurata yhteiskunnan muutoksien heijastumista lapsuuteen, ja myös päivähoitopalveluissa on nähty isien tulleen aktiivisemmin mukaan lastensa elämään 2000-luvulla (Mikkola & Nivalainen 2009, 9). Palvelujärjestelmä sen sijaan ei ole isien kiinnostuksia tukeva. Isiä näkyy entistä enemmän lasta koskevissa palveluissa, kuten neuvoloissa ja vanhempainilloissa, mutta henkilöstön näkökulmasta mies on yhä outo ilmentys. Miehillä on tarve tulla tunnistetuiksi ja tuetuiksi, mutta ohipuhumisen kulttuuri on yhä vahva, jolloin isät eivät koe tulevansa palveluissa huomioituksi. (Kurttila 2011.)

Miehen isyyteen liittyvät epävarmuus ja pelot jäävät usein huomaamatta, eikä mies löydä paikkaa, joissa voisi huolistaan kertoa. Neuvola on äidille paikka, jossa hän luontevasti voi esittää raskauteen ja lapsen syntymään liittyviä kysymyksiä ja huoliaan. Sen sijaan isien tukeminen ja tukemisen menetelmät ovat huomattavasti vähäisempiä. (Vilén 2006, 100–101.)

Isyys on ollut 2000-luvulla suuressa muutoksessa. Tämän päivän isät elävät tilanteessa, jossa oma lapsuus ei anna isyydelle riittävää mallia, vaan miehet joutuvat etsimään ja luomaan omaa isyyttään. Isyys on yhden sukupolven aikana muuttunut niin paljon, ettei mies voi enää ottaa mallia oman isänsä tavasta toimia isänä. Miesten kesken ei myöskään ole olemassa samanlaista isyyden kokemuksia jakavaa keskustelukulttuuria, mikä naisten välillä vallitsee raskaus- ja synnytyskokemuksista. Myös perheiden rakennemuutosten myötä heikentynyt isyyden asema vaikeuttaa isänä olemista ja toimimista. (Huttunen 2001, 149–153.)

Sosiaali- ja terveysministeriö (2008, 13) kiinnostui isien odotuksista ja tuen tarpeesta 1990-luvulla. Vuonna 1998 Sosiaali- ja terveysministeriö asetti isätoimikunnan, jonka tavoitteena oli tehdä ehdotuksia isän aseman tukemiseksi

Suomessa. Isätoimikunta laati arvion isän asemasta perheessä, työelämässä ja yhteiskunnassa vallitsevien käytäntöjen ja lainsäädännön näkökulmasta sekä kartoitti isän asemaa koskevaa lainsäädäntöä ja toimenpideohjelmia eri maissa. Kartoituksen perusteella isätoimikunta teki lainsäädäntöön muutosehdotuksia, esitti tarpeita tutkimus- ja kehittämishankkeille sekä toi esille keinoja, joilla miesten osuutta voitaisiin vahvistaa koulun ja päivähoidon toiminnassa. Isätoimikunta myös käynnisti yhteiskunnallista keskustelua isyydestä ja sen tukemisesta järjestämällä seminaareja ja keskustelutilaisuuksia, tiedotuskampanjoita sekä tuottamalla aiheesta julkaisuja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1999.)

Mykkäsen (2010, 25) mukaan isien aktiivinen osallistuminen odotusaikaan vahvistaa isyyttä ja sitoutumista entisestään lapsen syntymän jälkeen. Neuvoloissa on alettu järjestämään perhevalmennuksia muutama vuosikymmen sitten. Tällöin alettiin kiinnittää enemmän huomiota vanhemmuuden tukemiseen. Sen jälkeen huomio on kiinnittynyt erityisesti myös isien osallisuuteen. Neuvoloissa ollaan yhä enemmän kiinnostuneita isien odotuksista ja tuen tarpeesta. Isien aktiivinen mukanaolo jo raskausaikana ja synnytyksessä on myös äitien toive. Äideiltä on lisäksi tullut toive, että isyys ja parisuhde huomioitaisiin paremmin perhevalmennuksissa. Toimiva parisuhde on keskeinen voimavara tuoreille vanhemmille. Hyvä parisuhde koetaan sellaiseksi, jossa työnjakoon liittyvät ristiriidat ovat vähäisiä ja pariskunnan välillä vallitsee yhteenkuuluvuuden tunne sekä joustavuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 13, 17.)

Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa laajaa ja monitahoista lapsiperheitä tukevaa palvelujärjestelmää. Niillä on yhteys noin puoleen alle kouluikäisistä lapsista. (Määttä & Rantala 2010, 17.) Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen sekä opetuksen kokonaisuus (Stakes 2006). Varhaiskasvatuspalvelut ovat neuvolan lisäksi toinen yleinen palveluntarjoaja, jolla on kontakti suureen osaan lapsiperheitä. Vanhempien, myös isien, osallisuutta tuetaan päivähoidossa kasvatuskumppanuuden keinoin. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja kasvatushenkilöstön välistä toimintaa, jossa he ovat sitoutuneet toimimaan yhdessä lapsen parasta tavoitellen. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on

yhdistää vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta, ja mahdollistaa näin hyvät edellytykset lapsen hyvinvoinnin tukemiselle ja turvaamiselle. Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä suhteena, johon vanhemmat tuovat tietoa ja tuntemusta lapsesta, hänen tottumuksistaan ja tarpeistaan. Kasvatushenkilöstö puolestaan tuo suhteeseen ammatillista tietoa ja osaamista. Onnistunut kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista, ja edellyttää vanhempien ja kasvatushenkilöstön välistä luottamusta, tasa-vertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. (Stakes 2005, 31–32.)

Mykkäsen mielestä isät kaipaavat isyytensä tueksi positiivisia kokemuksia omasta tarpeellisuudesta ja tärkeydestä. Isät saattavat tuntea epävarmuutta omasta osaamisestaan ja siitä, osaavatko he olla tarpeeksi hyviä isiä ja puolisoita. (Mykkänen 2010, 36–37.) Isien aktiivinen huomioiminen päivähoiton kasvatuskumppanuudessa ja palautteen antaminen heidän toiminnastaan päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa olisi yksi keino tarjota isille lisää positiivisia kokemuksia omasta osaamisesta, tarpeellisuudesta ja tärkeydestä. Toimiva kasvatuskumppanuus onkin keino isyyden tukemiseksi yhteiskunnassa.

4 LASTENSUOJELU JA HUOSTAANOTTO

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen ja jokaiselle lapselle tulisi turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lapsi saa hyvää hoitoa, kun hän kasvatuksessaan saa osakseen ymmärrystä ja hellyyttä, mutta myös ikä- ja kehitystasolleen sopivaa valvontaa sekä toiminnan rajoittamista. Missään tilanteessa lasta ei tulisi alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella loukkaavasti. (Laki lastensuojelusta 2007.)

Lastensuojelu on lakisääteistä toimintaa, joka jakautuu yleiseen ja erityiseen lastensuojeluun. Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Näitä tavoitteita toteutetaan edistämällä lasten- ja nuorten hyvinvointia vaikuttamalla kasvuoloihin ja kehittämällä palveluja kasvatuksen tukemiseksi. (Bardy 2009, 39.)

4.1 Lastensuojelun tarpeen taustoja perheissä

Lastensuojelutarpeen taustalla on hyvin monenlaisia perhetilanteita. Normaalit elämän kriisit tai äkilliset muutostilanteet perheessä voivat aiheuttaa hetkellistä tarvetta ulkopuoliseen apuun. Valitettavan usein lastensuojelun puuttuessa perheen elämään on lapsi joutunut jo kärsimään huonoista olosuhteista ja kohtelusta. Joskus perhe tarvitsee apua paljon koko elämän ajan, mutta toisinaan jo tilapäinen apu auttaa. Lastensuojelun tarpeen syistä ja perheen taustatekijöistä ei ole asioiden arkaluontoisuuden ja eettisyyden perusteella laillista koota rekisteriä. (Bardy 2009, 41, 64.) Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on lisääntynyt koko ajan, mutta siitä huolimatta sijoitukseen liittyviä riskitekijöitä perheissä on tutkittu melko vähän (Hiilamo & Kangas 2010, 488, 491).

Bardyn (2009, 61–63) mukaan lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kasvuolot eroavat valtaväestön lasten kasvuoloista. Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten elinoloja värittävät erilaiset haasteet, kuormittavuus sekä

muutokset. Uusperheiden lapset kokevat suhteessa eniten muutoksia. Suurin osa lapsista asuu molempien vanhempien kanssa. Huostaan otetuista lapsista puolestaan vain joka neljäs asuu ydinperheessä ja yli puolet asuu yhden vanhemman perheessä.

Lastensuojelun lapset tulevat usein köyhistä perheistä ja yli puolet perheistä saa toimeentulotukea asiakkaaksi tullessaan. Vanhempien työtilanne on huostaanottoperheissä usein heikko. Äideistä kolmasosa käy töissä, mutta isien työhistoriasta ei ole tietoa. Puolilla lastensuojeluperheiden vanhemmista ei ole työhistoriaa ollenkaan. (Bardy 2009, 63.)

Bardyn (2009, 64–65) mukaan huostaanottojen taustalla on monenlaisia ongelmia. Useimmissa tapauksissa vanhemmuus on riittämätöntä sekä vanhemmat kokevat avuttomuutta ja jaksamattomuutta. Vanhempien päihteiden käyttö liittyy lähes joka toiseen lapsen huostaanottotapaukseen, samoin kuin perheväkivalta tai sen uhka sekä perheristiriidat. Päihteiden käyttöä on erityisesti pienten lasten huostaanottojen taustalla, jolloin se on useimmin äitien päihteiden käyttöä. Huostaanottotilanteissa yli puolet lapsista asuu mielenterveysongelmista kärsivän vanhemman kanssa. Lisäksi lapsen tai nuoren oma vahingollinen käyttäytyminen voi johtaa sijoitukseen tai huostaanottoon. Vahingollista käyttäytymistä voivat olla esimerkiksi poissaolot koulusta, vakavat ristiriidat vanhempien kanssa tai vahingoittavat päihdekokeilut. (Hiilamo ja Kangas 2010, 491.)

Nykypäivänä perhe-elämää ja kotia korostetaan ja siihen halutaan panostaa. Toisaalta työelämä vaatii paljon ja yhä enenevässä määrin vie aikaa erityisesti lapsiperheiden vanhemmilta. (Helminen 2006, 17–18.) On todettu, että lapsiperheiden vanhemmat tekevät suhteessa enemmän viikkotyötunteja kuin lapsettomat parit. Erityisesti pienten lasten isät tekevät muita miehiä enemmän ylitöitä ja töitä epäsäännöllisinä aikoina. Tämä kaikki yhdessä, niin työn haasteet ja kuormittavuus, kuin perheen vaatimukset luovat paineita nykypäivän vanhemmille. Perheen ja vanhempien voimavarat ja jaksaminen vaikuttavat vahvasti perheenjäsenten välisiin suhteisiin ja hyvinvointiin. (Helminen 2006, 17, 28.) Perheiden voimavaroja heikentää myös se, että vanhempien

tukiverkostot ovat perheiden ja sukujen pienenemisen myötä vähentyneet. Vanhempien tukeminen on yhä enenevässä määrin siirtynyt yhteiskunnallisten palvelu- ja tukijärjestelmien varaan. Päivähoidon henkilökunta on usein se taho, jonka tehtäväksi vanhempien tukeminen mielletään. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 115.)

Nykypäivänä puhutaan paljon vanhemmuuden katoamisesta, uusavuttomuudesta, kiireestä sekä rajojen asettamisen vaikeudesta. Perheen moninaisista ongelmista ja lasten pahasta olost ja turvattomuudesta ollaan huolissaan. (Helminen 2006, 31.) Tästä herää ajatus, että onko nämä kaikki nykypäivän haasteet ja vaatimukset perheiden elämässä liian kovassa vuorovaikutuksessa keskenään aiheuttaen huomaamatta suuria vaikeuksia? Mitkä olisivat ne oikeat keinot puuttua jo varhain, jotta vahvistettaisiin perheenjäsenten voimavaroja ja keskinäisiä suhteita vaativan arjen keskellä. Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeisiä lapsiperheiden tukijoita sekä pienen lapsen hyvinvoinnin turvaajia. Varhaiskasvatus seuraa monen perheen arkea läheltä, joten ongelmakohdat ovat havaittavissa jo varhain. Siksi varhaiskasvatuksen työntekijät ovat avainasemassa myös perheen varhaisessa tukemisessa ja tuen tarjoamisessa. (Seppänen 2012.) Varhaiskasvatuksessa toteutettavan vanhemmuuden tukemisen tavoitteina voidaan pitää vanhemmuudesta johtuvan stressin helpottamista, sosiaalisen tuen tarjoamista sekä vanhemmuuteen ja kasvatukseen tarjottavaa tukea. (Taskinen 2010, 33.)

4.2 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu sekä ehkäisevä lastensuojelu

Lapsen etu on aina ensisijainen toteutettaessa lastensuojelua. Lapsi tulee nähdä itsenäisenä omien oikeuksiensa subjektina ja lapsen toiveet ja mielipiteet on otettava huomioon. (Kanaoja ym. 2007, 138–142.) Lapsen iän ja kehitystason mukaisesti on aina kuultava hänen toiveitaan ja mielipidettään. Lastensuojelulaki velvoittaa kuulemaan lapsen mielipidettä aina lasta koskevissa asioissa, kun lapsi on täyttänyt 12 vuotta. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 98–99.)

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, joka käsittää avohuollon palveluita sekä lastensuojelutarpeen selvityksen. Lisäksi lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu käsittävät kiireellisen sijoituksen, sijaishuollon ja siihen kuuluvan jälkihuollon. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan silloin, kun lapsi ja perhe ovat jo lastensuojelun asiakkaina. (Lastensuojelun käsikirja 2008; Laki lastensuojelusta 2007/417.)

Maaliskuussa 2010 voimaan tulleet lastensuojelulain muutokset nostivat lastensuojelun toimintamuodoksi lisäksi ehkäisevän lastensuojelun (Mahkonen 2010, 8, 45). Kunnalla on velvollisuus järjestää ehkäisevää lastensuojelutyötä lasten hyvinvoinnin tueksi. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, hyvinvointia ja kehitystä sekä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Ehkäisevä työ on peruspalveluissa tarjottavaa ohjausta ja tukea ja sitä tehdään pääosin äitiys- ja lastenneuvolassa, terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetustoimessa sekä nuorisotyössä. (Laki lastensuojelusta 2007/417.) Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään vähentämään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun määrää. Kun lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät ongelmat havaitaan varhain, niihin on helpompi puuttua. Näin tuki voidaan tarjota jo peruspalveluiden kautta, eikä lastensuojelun asiakkuutta välttämättä tarvita. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

Päivähoitossa ehkäisevää lastensuojelua on varhainen tuki ja erityinen tuki ja niitä toteutetaan päivähoitossa lapsen arjessa. Kun päivähoitossa havaitaan lapsen erityisen tuen tarve, pyritään siihen vastaamaan mahdollisimman pitkälle kasvatuksellisin ja kuntoutuksellisin keinoin, tavallisissa kasvatuspalveluissa. (Lastensuojelun käsikirja 2012.) Varhainen tuki on osa varhaiskasvatuksen perustehtävää ja sillä tarkoitetaan mahdollisimman varhain käynnistettyjä tukitoimia sekä tuen sijoittumista lapsen varhaisvuosiin. Varhainen tuki on kehitetty vastaamaan jatkuvasti moninaistuviin tuen tarpeisiin ja siinä korostuu ennaltaehkäisevä näkökulma. Varhaisen tuen tavoitteena on ehkäistä lisäongelmien synty tarttumalla ongelmiin mahdollisimman varhain. Erityisellä tuella tarkoitetaan usein lapsen yksilöllisiä tavoitteita osana varhaiskasvatusta ja sillä vastataan tukea tarvitsevien lasten kuntoutuksellisiin ja kasvatuksellisiin tarpeisiin. Erityinen tuki ei välttämättä tarkoita erillisiä toimenpiteitä, vaan

kuntouttavien elementtien tuomista osaksi lapsen arkea. Sekä varhaista että erityistä tukea toteutetaan ja arvioidaan aina yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. (Kasvun kumppanit 2012.)

4.3 Lastensuojeluprosessi

Lastensuojeluprosessin käynnistää lastensuojelun sosiaalityöntekijälle saapunut lastensuojeluilmoitus, tai muuta kautta saatu tieto lastensuojelun tarpeesta. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä lapsi itse, tai kuka tahansa muu hänen tilanteestaan huolestunut henkilö. Tietyissä ammateissa toimivilla on lisäksi lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Kun lastensuojeluilmoitus vastaanotetaan ja havaitaan aiheelliseksi, käynnistetään lastensuojelun tarpeen arviointi. Lastensuojelun asiakkuuden katsotaan alkavan siitä, kun lastensuojelun tarvetta ryhdytään selvittämään. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

4.3.1 Huostaanotto

Huostaanotto on viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Lain mukaan lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli puutteet lapsen huolenpidossa ja muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Myös lapsi itse voi vaarantaa terveyttään ja kehitystään. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon on ryhdyttävä vain, jos avohuollon toimenpiteet eivät ole sopivia tai riittäviä, ja sijaishuolto on lapsen edun mukaista ja sillä pystytään parantamaan lapsen elinoloja. (Laki lastensuojelusta 2007/417.)

Huostaanoton tekeminen on suuri päätös, jolla puututaan lapsen ja perheen oikeuksiin ja elämään. Huostaanotto voidaan tehdä vain, mikäli kaikki lain määrittämät edellytykset ovat yhtä aikaa voimassa. Huostaanottotilanteessa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön perheen kanssa. Tarvittaessa myös päiväkodista, koulusta tai muilta lapsen kanssa työskenteleviltä asiantuntijoilta pyydetään arvio lapsen tilanteesta. Lapsen kannalta huostaanoton ja

sijaishuollon on oltava parhaiten lapsen kehityksen turvaava sekä nykytilanteeseen nähden parempi vaihtoehto. (Lastensuojelun käsikirja 2008.) Huostaanotto on aina toistaiseksi voimassa ja se lakkaa silloin, kun sijaishuollon ja huostaanoton kriteerit raukeavat ja tarvetta ei enää todeta. Huostassa pito loppuu viimeistään, kun lapsi täyttää 18 vuotta. (Laki lastensuojelusta 2007/417.)

4.3.2 Sijaishuolto

Huostaanoton jälkeen lapsi sijoitetaan asumaan kodin ulkopuolelle, jolloin puhutaan sijaishuollosta. Lapsen sijoituspaikka pyritään valitsemaan lapsen erityistarpeet huomioiden. Sijoituspaikkaa valittaessa pyritään huomioimaan lapsen aikaisempi elinpiiri sekä mahdollisuus pitää yhteyttä vanhempien kanssa. (Taskinen 1999, 44.) Lapsen sijaishuollon aikana syntyvistä hoidon kustannuksista vastaa sijoittajakunta, eli useimmiten lapsen kotikunta (Lastensuojelun käsikirja 2008). Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää joko perhehoitona, laitoshoidona tai muulla tavalla lapsen tilanteen niin vaatiessa. Sijaishuollon paikkaa valittaessa on otettava huomioon lapsen sisarusuhteet ja muut läheiset ihmissuhteet ja niiden jatkuminen ja ylläpitäminen. (Laki lastensuojelusta 2007/417.)

4.3.3 Jälkihuolto

Sijoituksen päätyttyä lapsi tai nuori on oikeutettu jälkihuoltoon. Jälkihuollolla tarkoitetaan sijoitettuna olleen lapsen tai nuoren, hänen vanhempien sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olleiden henkilöiden tukemista sijoituksen päätyttyä. Käytännössä jälkihuolto tarkoittaa usein asiakkaalle tarpeellisten terveydenhuollon palvelujen tarjoamista, koulutus- ja työllistymisneuvontaa tai taloudellista tukemista. (Taskinen 1999, 54.) Jälkihuolto päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta. Jälkihuollon päätyttyä on sosiaalityöntekijän tarvittaessa kirjattava suunnitelma, josta selviää nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukimuodot. (Laki lastensuojelusta 2007/417.) Nuorta ei siis jätetä tyhjän päälle, vaan hänellä on oikeus saada

tarvitsemiaan sosiaalipalveluja. Palvelut nuorelle ohjautuvat aikuisten palvelujen kautta. (Kivinen 2009a, 20.)

5 VANHEMMUUS JA HUOSTAANOTTO

Lapsen ja vanhemman välistä suhdetta voidaan kuvata kiintymyssuhdeteorioiden kautta. Lapsen ja vanhemman biologisen suhteen tärkeyttä korostetaan, jolloin on muistettava läheissuhteiden katkaisemisesta aiheutuvat traumaattisetkin vaikutukset. Varhaisen kiintymyssuhteen syntyminen ja olemassaolo on erityisen merkittävä yksilön kehitykselle ja ongelmat tai puutteet siinä vaikeuttavat myöhempää elämää ja kehitystä. Lapsen huostaanotto voi joissakin tapauksissa olla lapsen hyvän kiintymyssuhteen syntymisen mahdollistaja. (Pitkänen 2011, 19, 21.)

5.1 Vanhempien ja huoltajien asema huostaanoton aikana

Sijoituksen aikana lapsen huolto säilyy tietyin rajoituksin hänen huoltajillaan (Taskinen 2010, 140). Huostaanoton jälkeen kuitenkin monet yleisesti huoltajan vastuulla olevat ratkaisut ja päätökset siirtyvät sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtäväksi. Huostaanoton myötä huoltajat menettävät oikeuden päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, opetuksesta, terveydenhuollosta sekä passia koskevista asioista. (Saastamoinen 2010, 140–143.)

Huostaanoton aikana huoltajilla säilyy oikeus päättää lapsen nimestä, uskontokunnasta sekä kansalaisuudesta. Vanhemmilla on huoltajina myös oikeus edustaa lasta oikeuskysymyksissä sekä kun lapsen asioita käsitellään eri viranomaistahoissa. Joissain tilanteissa lapsen edustusvalta voi siirtyä edunvalvojalle, ja lapsen huostaanottoon liittyvissä asioissa lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on aina oikeus tulla kuulluksi ja käyttää itsenäistä puhevaltaa. Huoltajan oikeuksia huostaanoton aikana on lisäksi oikeus saada tietoa lapsensa asioista, pitää lapseensa yhteyttä, sekä hakea huostaanoton lopettamista. (Taskinen 2010, 140–142.) Lisäksi lapsen vanhemmilla säilyy koskematon oikeus myöntää lupa lapsen adoptioon (Saastamoinen 2010, 147).

5.2 Lapsen ja vanhempien yhteydenpito sijoituksen aikana

Työskentely lapsen vanhempien kanssa sijaishuollon aikana on tärkeää. Lapselle tulisi välittää tieto siitä, että vanhemmat eivät ole hylänneet häntä huostaanotosta huolimatta. Siksi lapselle onkin sijaishuollon aikana tärkeää taata mahdollisuus ja oikeus pitää yhteyttä omiin vanhempiinsa. (Saastamoinen 2010, 139.) Näin turvataan myös lastensuojelulaissa määritelty sijaishuollossa olevan lapsen oikeus turvallisiin ja läheisiin ihmissuhteisiin (Laki lastensuojelusta 2007/417).

Vanhemman ja sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa voidaan joissakin tilanteissa joutua rajoittamaan. Sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta olla yhteydessä vanhempiensa tai muiden läheisten kanssa voidaan rajoittaa, mikäli yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen tai se on kasvatuksen kannalta välttämätöntä. Yhteydenpitoa rajoitetaan myös jos siitä on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. Rajoittaminen on mahdollista myös, mikäli se on välttämätöntä vanhempien, perheen muiden lasten tai sijaishuollon henkilöstön turvallisuuden vuoksi. Myös lapsen itse vastustaessa yhteydenpitoa voidaan sitä rajoittaa. (Taskinen 2010, 140–142.)

5.3 Vanhemman ja vanhemmuuden tukeminen huostaanoton aikana

Lastensuojelun velvollisuus on kaikissa huostaanottoon liittyvissä tilanteissa tukea lapsen ja vanhemman välistä suhdetta (Pitkänen 2011, 15). Vanhemmat saattavat kokea lapsen sijoituksen myötä alemmuudentunnetta sekä mustasukkaisuutta. Vanhemmille on usein vaikea hyväksyä ja kohdata lapsensa kiintymisen sijaisvanhempaan tai muuhun häntä hoitavaan tahoon, jonka vuoksi vierailut lapsen luona aiheuttavatkin voimakkaita tunnereaktioita. Tämä sekä kriisitilanteen aiheuttamat syyllisyyden ja häpeän tunteet vaikeuttavat ja saattavat jopa estää vanhemman yhteydenpidon lapseensa. Tarjoamalla vanhemmalle tukea ja mahdollisuus käsitellä omaa kriisiänsä edesautetaan siis

myös lapsen edun toteutumista. (Saastamoinen 2010, 139–140.) Vanhemman ja hänen kuntoutumisensa tukemiseksi on Pitkäsen (2011, 15) mielestä tehtävä suunnitelmallista työtä ja vastuu vanhempien tuen tarpeen kuulemisesta ja havaitsemisesta on kaikilla lastensuojelun ammattilaisilla.

5.4 Asiakassuunnitelma

Vuoden 2008 alussa voimaan tullut uusi lastensuojelulaki nosti aikaisempaa suurempaan huomioon vanhemman tukemisen lasten huostaanoton aikana. Se edellyttää, että vanhemmalle laaditaan oma asiakassuunnitelma, johon kirjataan toimenpiteet vanhemmuuden tukemiseksi. (Kivinen 2009a, 3.)

Asiakassuunnitelma on työväline suunnitelmallisen ja tavoitteellisen lastensuojelun toteuttamiseen. Sen tarkoituksena on paitsi turvata lapsen edun toteutuminen, myös hänen perheensä riittävän tuen ja avun saaminen. Asiakassuunnitelmassa tulee aina olla kirjattuna lapsen ja perheen palvelujen ja tuen tarve. Asiakassuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen ja lapsen huoltajan kanssa. Tarvittaessa asiakassuunnitelma voidaan laatia myös yhteistyössä jonkin muun lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaa laadittaessa kaikkien osapuolten tulisi saada sanottua mielipiteensä ja siihen tulee kirjata myös asianomaisten eriävät mielipiteet tuen tarpeesta tai tukitoimien järjestämisestä. (Saastamoinen 2010, 8183.)

Vanhemmuutta tukevan asiakassuunnitelman tavoitteena on turvata lapsen mahdollisuus pitää sijaishuollon aikana yhteyttä vanhempiinsa ja turvata vanhempien suunnitelmallinen tuki sekä tarvittavat palvelut huostaanoton aikana. Sillä varmistetaan myös työskentely lapsen kotiuttamisen mahdollistamiseksi. (Saastamoinen 2010, 86.)

Lapsen sijoitus pois kotoa aiheuttaa vanhemmalle kriisin, joka saattaa estää vastaanottamasta lapsen hätää ja ahdistusta. Kun vanhempi saa apua ja tukea, hän kykenee paremmin tukemaan lastaan. Vanhemman tukemisella

edesautetaan myös lapsen kiintymistä sijaishuollon uusiin aikuisiin. Lapsi kantaa aina huolta vanhemmistaan, ja siksi hänen huoltaan helpottaa tieto, että hänen vanhempansa saavat ongelmiin apua ja tukea. (Kivinen 2009b, 3.) Vanhempien kuntoutuksen tukeminen on siis merkittävä osa lapsen sijaishuollon toteuttamista (Saastamoinen 2010, 86).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä kappaleessa määrittelemme tutkimuskysymykset, laadullisen tutkimuksen käsitteen, sekä esittelemme aineistonkeruumenetelmänä käyttämämme teemahaastattelun. Sen jälkeen kuvaamme tutkimuksemme toteuttamisen eri vaiheita.

Tutkimustamme ohjasivat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Mitä isyys merkitsee isille?
2. Miten isät kokivat huostaanoton?
3. Mitä tukea isät saivat huostaanoton aikana?

6.1 Aineistonkeruu

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen kohdalla mietitään usein, mikä on sopivan tai riittävän kokoinen aineisto, jotta tutkimusta voidaan pitää tieteellisenä ja yleistettävänä (Suoranta & Eskola 2008, 60). Laadulliseen tutkimukseen osallistuvien määrä on yleensä huomattavasti pienempi kuin määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen osallistuvien. Kvalitatiivisen tutkimuksen tieteellisyys mitataan eri tavalla kuin kvantitatiivisen tutkimuksen. Tästä johtuen kvalitatiivisessa tutkimuksessa osallistuvien määrä ei ole oleellisin asia. (Tuomi 2008, 142.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla ei pyritä tekemään yleistäviä päätelmiä, vaan tärkeää on aineistosta tehdyt tulkinnot ja niiden syvyys. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on keskeistä pyrkiä jonkin tapahtuman kuvaamiseen, toiminnan ymmärtämiseen tai tulkinnan antamiseen jostakin ilmiöstä. Kvalitatiivisen tutkimuksen onnistuminen ei siis ole kiinni aineiston koosta, vaan siitä miten aineisto on onnistuttu analysoimaan ja tulkitsemaan, ja kuinka tutkittavasta ilmiöstä on pystytty tuottamaan ymmärrystä. (Suoranta & Eskola 2008, 62, 66–67.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely sekä havainnointi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Opinnäytetyömme teema on arka ja kokemusten kartoittaminen isiltä on hyvin henkilökohtaista, joten ajattelimme haastattelun olevan tavoitteemme kannalta sopivin vaihtoehto kerätä aineistoa. Mielestämme saamme haastattelun kautta tutkimukseemme osallistuviin isiin henkilökohtaisemman kontaktin ja sitä kautta laajempia vastauksia kuin mitä isät kyselyihin antaisivat. Haastattelun etu on Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) mukaan ennen kaikkea sen joustavuus, jonka myös me koimme haastattelun vahvuutena. Toisin kuin paperille täytettävässä kyselyssä, haastattelussa on mahdollisuus selventää kysymyksiä haastateltavalle, esittää tarkentavia kysymyksiä sekä esittää kysymykset vapaassa järjestyksessä. Näillä kaikilla keinoilla varmistetaan mielestämme myös tutkimuksen luotettavuutta, koska ne kaikki varmistavat, että haastateltava on ymmärtänyt kysytyt asiat oikein.

6.2 Teemahaastattelu

Suorannan ja Eskolan (2008, 86–87) mukaan eri haastattelutyyppejä voidaan jakaa neljään ryhmään; strukturoitu, puolistrukturoitu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Teemahaastattelussa haastatteliija on etukäteen määritellyt aihepiirit eli teemat, joita haastattelussa tulee käsitellä, mutta niiden käsittelyjärjestys ja laajuus vaihtelevat jokaisen haastattelun mukaan. Teemahaastattelulla voidaan saada syvällistä tietoa haastateltavan kokemuksista. Sen avulla myös usein saadaan enemmän tietoa, kuin mitä haastatteliija osaa kysyä. (Juholin 2009, 361.)

Haastattelujen muodoksi valitsimme teemahaastattelun, koska tällöin vastaaja pääsee kertomaan mahdollisimman laajasti omista ajatuksistaan. Teemahaastattelu tukee hyvin tavoitettamme tuoda isien ääni esille. Teemahaastattelun etu on myös se, että valmiina olevat teemat toimivat kehyksenä haastattelun tuloksia kerätessä ja analysoitaessa. Haastattelurungon (LIITE 1) teemoiksi muodostuivat isyys, huostaanotto, isän kokemus tuen tarpeesta ja tuen laadusta sekä isän ajatukset tulevaisuudesta. Koska kyseessä

oli teemahaastattelu, kysymysten tarkempi asettelu sekä aiheiden käsittelyjärjestys oli avointa. (Suoranta & Eskola 2008, 86–87.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75) näkevät teemahaastattelun tärkeimpänä tavoitteena tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisten vastausten löytämisen. Heidän mielestään on tutkijan itse päätettävissä, missä järjestyksessä hän esittää teemahaastattelunsa kysymykset ja onko kysymykset esitettävä aina samassa muodossa. Toimimme heidän mukaansa, ja käsitelimme teemoja joka haastattelussa hieman eri järjestyksessä, riippuen muun muassa siitä, mitä asioita isä itse nosti kertomassaan esille. Mielestämme teemahaastattelu oli meille onnistunut ja sopiva vaihtoehto, sillä isillä oli selkeä tarve puhua asioista laajemmin. Teemahaastattelu antoi sopivasti tilaa myös vapaalle keskustelulle ja tarkentaville lisäkysymyksille. Mielestämme teemahaastattelun kautta isien kokemusten ja mielipiteiden kuuleminen onnistui tarkasti ja aidosti. Opinnäytetyötämme varten haastattelimme yhteensä neljä isää.

6.3 Harkinnanvarainen näyte

Haastateltaviin saimme yhteyden Voikukkia-verkostohankkeen kautta. Marraskuussa 2010 Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (NMKY) ja Voikukkia-verkostohanke järjestivät isä-lapsi viikonlopun isille, joiden lapsi on huostaanotettu. Lähetimme leirille osallistuville isille Voikukkia-työntekijöiden kautta kutsukirjeen (LIITE 2), jossa kerroimme tekemästämme opinnäytetyöstä. Kysyimme kirjeessä heidän kiinnostustaan ja halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Annoimme vaihtoehdoiksi joko haastattelun tai oman tarinan kirjoittamisen. Neljä isää ilmoitti haluavansa osallistua. Yksi heistä halusi kirjoittaa oman tarinan ja loput kolme halusivat haastattelun. Lopulta emme ikinä tavoittaneet uudestaan isää, joka halusi osallistua kirjallisella tuotoksella. Haastateltavaksemme jäi siis kolme isää.

Olimme isiin yhteydessä puhelimitse ja sähköpostilla. Sovimme tulevia haastatteluajkoja keväälle 2011. Haastattelut toteutimme maaliskoukuun

aikana Helsingissä. Ajattelimme, että olisi hyvä saada vielä ainakin yksi haastattelu lisää, jotta saataisiin enemmän tuloksia ja isien ääntä esiin. Otimme yhteyttä Voikukkia-verkostohankkeeseen ja kysyimme lisää mahdollisia haastateltavia. Heillä oli tiedossa isien yhteystietoja, jotka olivat osallistuneet vastaavanlaiselle NMKY:n isä-lapsi viikonlopulle Keski-Suomessa. Saimme yhden isän yhteystiedot ja otimme häneen yhteyttä puhelimitse ja hän vastasi myöntävästi kutsuumme osallistua tutkimukseen. Kävimme haastattelemassa häntä joulukuussa 2011.

6.4 Haastattelutilanteiden kuvaus

Haastatteluista kaksi tapahtui kirjastossa, rauhallisessa tilassa. Kolmas haastattelu tehtiin puistossa ja viimeinen haastattelu isän kotona. Kaikki haastattelut onnistuivat hyvin. Ääni kuului nauhurilta hyvin ja selkeästi, eikä mitään oleellista jäänyt haastatteluista pois. Jokaisessa tilanteessa ympäristö oli rauhallinen ja olimme turvanneet, sen että keskustelu ei kuulu ulkopuolisille. Lähtöajatuksemme olikin, että toteutamme haastattelut mahdollisimman eettisesti ja niin, että isä voi kokea puhuvansa rauhassa ja vain meille. Puistossa toteutetun haastattelun ympäristöön vaikuttaminen oli mahdotonta, mutta isä itse toivoi, että jäämme puistoon. Olimme varanneet kirjastosta tilan, mutta päädyimme jäämään puistoon. Ajattelimme tämän olevan isälle itselleen mieluisampi ja rennompi vaihtoehto keskustelulle.

Kaikissa haastatteluissa meillä oli pientä tarjottavaa mukana. Halusimme näin osoittaa kiitollisuutta isille siitä, että he osallistuivat tutkimukseemme. Kerroimme isille, että keväällä 2012 opinnäytetyömme on luettavissa Internetissä. Kahdelle isälle lupasimme heidän pyynnöstään lähettää paperiversio opinnäytetyöstä sen julkaisun jälkeen.

Haastattelutilanteet etenivät sujuvasti ja tunnelma oli kiireetön ja vapautunut. Jokaisessa haastattelussa loppua kohden asiaa tuli isiltä vain enemmän ja enemmän ja haastattelun lopetus venyi. Toisaalta tämä kertoo isien luottamuksesta meitä kohtaan ja halusta kertoa asioitaan. Haastatteluiden

jälkeen meille jäi todella vahva tunne siitä, että hetket olivat voimaannuttavia kokemuksia isille, puhumisen ja kuulluksi tulemisen kautta. Jokaisen haastattelun jälkeen meillä oli tarve keskenään keskustella ja käydä yhdessä haastattelua läpi. Mielestämme saimme hyvin purettua tilanteet auki. Työparityöskentelyn vahvuus ja toimivuus tässä kohtaa tuli hyvin esille.

6.5 Aineiston analyysi

Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan tutkimuksen aineistolla kuvataan tutkittavaa ilmiötä ja aineiston analyysillä aineistosta luodaan sanallinen ja selkeä kuvaus. Aineiston analyysin tavoite on selkeyttää ja tiivistää aineistoa. Analyysillä pyritään muodostamaan aineistosta kokonaisuuksia, ja kasvattamaan siten aineiston informaatioarvoa. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto saattaa kasvaa hyvin suureksi, vaikka tutkimukseen osallistuvat henkilöt, eli tapausmäärä olisikin pieni. Ennen kuin haastatteluaineistoa voi analysoida tai tulkita, se on purettava tekstiksi. Tämän jälkeen teksti on hyvä lukea läpi useampaan kertaan, jotta sisältö tulee tutuksi ja hahmottuu tutkijalle paremmin. (Eskola & Suoranta 2008, 61, 137, 151–152.)

Toteutimme neljä teemahaastattelua yksilöhaastatteluina, joiden pituus vaihteli 70 minuutista 90 minuuttiin. Tekstimuotoon litteroituna eli auki kirjoitettuna haastatteluista kertyi 75 sivun aineisto. Analysoimme aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisessä analyysissä voidaan nähdä kolme vaihetta. Ensin aineisto tulee pelkistää, sitten ryhmitellä ja lopuksi luoda siitä teoreettisia käsitteitä. Pelkistäminen voi olla joko informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin, ja sen tavoitteena on karsia aineistosta tutkimukselle epäolennainen tieto pois. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.) Tulostimme tekstit paperille, jolloin aineistoa oli helpompi käsitellä ja lukea. Luimme aineistoa läpi itseksemme useita kertoja ja nostimme esille siinä mielestämme esiintyneitä aiheita, ja pelkistimme näin aineistoa. Sen jälkeen kävimme yhdessä läpi löytyneitä aiheita ja luokittelimme aineiston niiden mukaan.

Tämän jälkeen jatkoimme aineiston ryhmittelyllä. Aineistoa ryhmitellessä

aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia ja aineistosta nousseet aiheet käydään läpi. Samankaltaiset ilmaukset ryhmitellään yhdeksi luokaksi, joka nimetään sitten sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tätä luokkaa kutsutaan alaluokaksi. Alaluokkien muodostamisen jälkeen jatketaan kolmanteen sisällönanalyysin vaiheeseen, eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Käsitteellistäessä aineistoa yhdistellään alaluokkia yläluokiksi ja edelleen pääluokiksi ja yhdistäviksi luokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–113.)

Nostimme aineistosta esille seuraavat alaluokat: isien oma lapsuus, huostaanotto tapahtumana, huostaanotosta nousseet tunteet, kokemus huostaanotosta, isyyden merkitys, lapsen merkitys, isänä oleminen, äidin ja isän eriarvoisuus, yhteistyö sosiaalihuollon kanssa, käytetyt tukimuodot, omat voimavarat, omat tukiverkostot ja vertaistukiryhmät. Luokkien yhdistelyn myötä päädyimme seuraaviin yhdistäviin luokkiin: isyys, huostaanotto, isien tukeminen huostaanoton aikana ja yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa. Havainnollistamme analyysiprosessia oheisessa taulukossa, jossa kuvaamme yksittäisten ilmausten sijoittumista eri luokkien alle. (KUVIO 1.)

KUVIO 1. Aineiston analyysin vaiheita havainnollistava taulukko

Alkuperäinen ilmaus	Niin siis emmä tiä onks se lesbo vai feministi vai mitä, mut alust saakka se oli enemmän niinku, varsinki tää toinen, niithän on useempia, niinku äidin puolella.	Eiku näissä virallisissa papereissa ei missään lue että akka heitteli äijäänsä pitkin kämppää. Et mä oisin niinkö niissä... et sitä mä tarkotan et niin ku tommosia juttuja jätetään niinku veke.
Pelkistetty ilmaus	sosiaalityöntekijä suosinut äitiä	dokumentoinnissa suosittu äitiä, jättämällä häntä koskevia tietoja pois
Alaluokka	äidin ja isän eriarvoisuus	äidin ja isän eriarvoisuus
Yläluokka	sosiaalityöntekijältä saatu kohtelu	sosiaalityöntekijältä saatu kohtelu
Pääloukka	ongelmat yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa	ongelmat yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa
Yhdistävä luokka	yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa	yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa

7 TUTKIMUSTULOKSET

Kokosimme isien taustatiedot taulukoksi (TAULUKKO 1). Taustatietoina kysyimme lasten lukumäärän ja iän, huostaanoton ajankohdan sekä perhetilanteen huostaanoton tapahtuessa. Lisäksi kysyimme isien välejä omiin vanhempiinsa. Halusimme tuoda myös esille haastatteluista nousseet tiedot isien omasta lastensuojelutaustasta.

TAULUKKO 1. Isien taustatiedot taulukkona

	Lasten lukumäärä ja ikä	Huostaanotosta kulunut aika	Perhesuhteet huostaanoton tapahtuessa	Välit omiin vanhempiin tällä hetkellä	Oma lastensuojelutausta
ISÄ 1	1 lapsi, 5-vuotta	2 vuotta	Asui erillään lapsesta ja äidistä	Tapaa isäänsä, äiti kuollut	Ei
ISÄ 2	2 lasta, 10- ja 13-vuotta	3 vuotta	Asui yhdessä lasten ja äidin kanssa	Isä kuollut, suhde äitiin olemassa	Ei
ISÄ 3	1-lapsi, 10-vuotta	1,5 vuotta	Asui erillään lapsesta ja äidistä	Ei ole tavannut vanhempiaan	Kyllä, huostaanotettu vauvana
ISÄ 4	5 lasta, 2-10-vuotta	4 vuotta, 4 lasta huostaanotettu	Asui yhdessä lasten ja äidin kanssa	Isän kanssa ei juuri väleissä, äidin kanssa hyvät välit	Ei

7.1 Isyys

Haastattelujen perusteella isyys oli isille todella tärkeä ja tunteita herättävä asia. Isät pohtivat omaa isyyttään laajasti ja toivat esille myös kipeitä ja arkoja asioita.

Mutta mitä isyys mulle muuten merkitsee, se merkitsee ihan mielettömästi. Et ite on isätön ja äiditön ja tällain näin, niin musta ois voinu tulla sellanen täysin välinpitämätön, mut musta tuliki sit sellanen vähän niinku yli tunteellinen.

Kyllä niistä [lapsista] tulee sellanen, oikeen kuohahtaa tuolla sisällä sellanen hyvä olo.

No totta kai se merkitsee helvetin paljon. Jonkinlaista mallia tietysti. Kylhän se merkitsee tosi paljon, et mähän oon tosi ylpeä [lapsesta] ja eihän kukaan niinku halua ja uskois et tapahtuu niinku näin.

Tietenkin jonkunlaista ylpeyttä. Ja nytte ku on saanu kotona olla lasten kanssa ni kyllä se on aika arvokasta.

Kyllä mä sanon sen, että kannattaa ottaa sitä aikaa lasten kanssa eikä tuhlata kaikkea työntekoon.. se on vaan niin korvaamatonta, että en vaihtas lottovoittoon vaikka ois kakskytä miljoonaa viking lotossa tulossa.

7.1.1 Isänä oleminen

Yhtenä isänä olemisen merkityksenä kuvailtiin mallin antaminen omalle lapselle. Oman isän mallista haluttiin muuttaa muun muassa sitä, että kuuntelisi omaa lastaan puhumisen sijaan enemmän.

Kuuntelee, ei välttämättä tarvii puhua, ku ei noi kullannuputkaan; kuin menee, oliko koulussa kivaa? Kivaa, en mä muista. Sit vähän ajan kuluttua et mä löin yhtä turpaan ja tunnin jälkkä. Lähinnä sitä kuuntelemista.

Muutenkin isien kertomuksissa tuli esille, että oman isänsä esimerkistä ja tavasta toimia ei haluta toistaa mitään samalla lailla vaan päinvastoin. Isät toivat esille, että läsnäolo on tärkeää, ja ettei lapsen tarvitse pelätä, ja on turvallista. Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa isät eivät hyväksyneet lainkaan, eivätkä halunneet sitä itse käyttää.

Niinku sitä mä en hyväksy ikinä et lapsiin kosketaan.

No se että ei tarvi pelätä ja on turvallista, on paikalla.

Se on mun mielest tärkeintä, et se on vaan mun kans.

Isänä oleminen oli isille myös lapsen valmistamista elämään. Isät halusivat jakaa lapsilleen ennen kaikkea elämäkokemustaan, elämän arvojaan sekä arjessa pärjäämisen taitoja. Ajanvieton ja läsnäolon lapsen kanssa isät kokivat korvaamattomana. Toissijaisena isät kokivat materiaalin ostamisen lapselle.

Mä oon niinku sen tajunnu jotenki, että läsnäolo on kaikista tärkein juttu, ehkä se tulee automaattisesti siitä, ku ei oo itellä ollu läsnä vanhemmat.

Mä kyllä kaiken tiedän niinku pahasta ja väärästä, mutta mä haluan opettaa sille niinkö eri juttuja.

Mun mielest se mistä [lapsi] tykkää kaikkein eniten ni se niinku just se, että se saa osallistuu itte, eli just vaikka se ruuanlaitto. Et se saa nähä sen mitä se on itte tehny, ni se on ihan eri ku et menee kauppaan ja vaik ostaa jonkun lelun jol se leikkii vähän aikaa sit se on siinä.

Kyl mä oon sille opettanu ne, että sä oot aika yksinäinen, josset sä elämässäs jaa niinku leikkitarvotteita ja paljon oon halunnu opettaa niinkö sellasia oikeita juttuja.

Haastatteluissa saimme huomata, että isät kykenivät rohkeasti ja myös kriittisesti arvioimaan omaa isyyttään ja jaksamistaan isänä. Mielestämme oli hienoa, kuinka avoimesti he pohtivat omia kykyjä ja voimavaroja toimia isänä sillä hetkellä.

Kyl mä oon silleen itsekriittinen, et kyl mä iteltäni vaadin enemmän kun mihin tällä hetkellä pystyn. mutta kyl mä aika paljon oon pystyny niitä mitä etukäteen aattelin tän olevan.

Ei täs voi pitää itteensä kuitenkaan kovin hyvänä isänä, ipanat on missä on.

Mää sen asian haluan ajatella sillai, tosi raa'asti järjen kanssa, että mullon aika rankka elämä. Et mä luulen että tää perhe pystyy antaan paremman tulevaisuuden pojalle, sillai niinku ei puhuta rakkaudesta eikä mistään, vaan ihan käytännön asioista ja tämmösistä.

Kyl sen huomaa että sitä kaipaa vielä sitä omaakin aikaa. Ei oo vielä ihan valmis siihen että pitää 24h olla isä...

7.1.2 Lapsen merkitys

Lapset olivat selvästi äärettömän tärkeitä isien elämässä ja toivat heidän elämänsä tarkoitusta. Lapset olivat isille jopa tärkein asia ja valtava voimavara heidän elämässä.

Lastensuojelun kun kävi mun tykönäni niin nehän sano, että tää on kuin [lapsen] mausoleumi tää mun koti. Siel oli tieksää lapsen piirustukset ihan pienestä taaperosta asti valokuvia siellä täällä hienosti sommiteltu ni mä sanoin, että eihän mulla muuta oo ku lapsi, et mä oon jo elämäni eläny.

Kaikista haastatteluista huokui isän ylpeys omasta lapsesta. Oma lapsi koettiin joksikin erityiseksi, josta oli syytä olla ylpeä. Lapsen uusien taitojen oppiminen ja niiden näyttäminen muille aiheutti isissä ylpeyttä. Isät kokivat lasten kanssa olemisen ja hoitamisen kautta myös onnistumisia. Onnistumisien aiheita oli muun muassa uusien taitojen opettaminen lapselle, lapsen tulkitseminen ulkopuolisille sekä se, että oma lapsi oli omien vanhempien ensimmäinen lapsenlapsi.

Siitä tulee jotenkin ihan älyttömän hieno tunne kun sää saat ite opetettua lapselle jonku uuen jutun mitä se osaa tehdä niin sitte sitä het kehuu tuolla pitkin maita ja mantuja kulkee, että osasinpa sellasen opettaa.

Se on niin erilainen esimerkiks ku mun tyttö. Se on aika positiivinen, en tie mistä se tulee sit et just äskenki ku se sossu puhu ekan kerran et kyl se on niin mainio epeli et ei o nähtykä...

Niin pienimmän kanssa mää oon sitte ihan eniten että, on se mukava kun käydään tuolla kavereiden luona niin kun pieni osaa joitakin sanoja ihan hyvin ja joitakin sitten tavailee niin kyl mulle tulee aina hyvä mieli kun emäntä kyselee, että mitä sää oikeen tarkoitat, niin mää polleena sanon, että se tarkoittaa sitä...

Lapsen tärkeyttä isien elämässä kuvaa myös se, että kaikissa isien tekemissä ratkaisuissa lapsi oli etusijalle. Isät olivat kestäneet jopa väkivaltaista suhdetta, jottei tarvinnut erota lapsista ja vaarantaa lasten turvallisuutta jättämällä heidät äidin luokse.

Mutta se että ois pitäny tietenki erota, mut sit mä oisin joutunu ne jättää sinne ja lähtee ite --

Tässähän mä joudun nyt ylpeyttäni nieleen, kyllä vääränlaista tajuan sen sillain, että pojan takiahan mää istun täällä. Pojallehan mää teen hallaa sillä, että mää haistatan paskat lastensuojelulle, poikahan siitä kärsii. Jos minäkin, mutta pojan tulevaisuudelle se on paljon isompi juttu.

7.2 Huostaanotto

Haastatteluissa esille tulleet huostaanotot tapahtuivat melko erilaisista lähtökohdista ja perhetilanteista. Huostaanottojen aikana osa isistä asui yhdessä lapsen ja tämän äidin kanssa, osa oli eronnut lapsen äidistä eikä enää asunut lapsen kanssa. Toiset isistä osasivat odottaa huostaanottoa tapahtuvaksi, sillä sosiaalityöntekijät olivat ennakkoon kertoneet heille huolensa lapsen tilanteesta.

Eräs isä kertoi saaneensa varoituksia sosiaalityöntekijöiltä, mutta olleensa reagoimatta niihin. Koska lasten tilanne ja olosuhteet eivät varoituksista huolimatta kohentuneet, otettiin lapset huostaan.

...kyllä siitä jo viitteitä ties aikaisemmin, että näin tulee käymään. Että siinä muutaman kerran meitä vähän niinku varotettiin tuolta sosihuollon puolelta, ja sitte ku niitä varoituksia ei kuunneltu ni, tai oikeestaan siinä vaan ongelmat niinkö paheni vielä sen jälkeen.

Yksi isä kertoi lapsen äidin olleen tietoinen, että mikäli lapsen olot eivät parane, lapsi tullaan huostaanottamaan. Lapsi oli jo ollut lyhytaikaisesti sijoitettuna muutamia kertoja, ja lopullinen huostaanotto tapahtui lapsen ollessa lastenkodissa.

Se oli jo suurennuslasin alla, ja sit tää [äiti] mokas uudelleen.

Eräällä isällä puolestaan oli hyvin toisenlainen tarina sosiaalityöntekijöiden toiminnasta. Hän kertoi olleensa pitkään huolissaan lapsensa tilanteesta tämän

asuessa äidin kanssa. Isä oli tehnyt lapsesta lastensuojeluilmoituksen, kuten myös muut lapsen lähellä toimijat, mutta lastensuojelun tarvetta ei oltu todettu. Tässä tapauksessa isä oli pyytänyt sosiaaliviranomaisilta pitkään apua lapsen tilanteen parantamiseksi, mutta lastensuojeluviranomaiset tapasivat lapsen ensimmäistä kertaa vasta, kun lapsi isän rohkaisemana itse kertoi tilanteestaan viranomaiselle.

Et en mä ollu ainoo, et sinne on mummu ja pappa, päihdetyöntekijät, kummitädit, kaikki on tehnyt, mut ei millään oo ollu mitään vaikutusta.

Eräs huostaanotoista tapahtui isän mukaan ilman ennakkovaroituksia. Äiti oli peräkkäisinä päivinä käyttäytynyt väkivaltaisesti isää kohtaan, jolloin lapsi joutui olemaan yhteydessä poliisiin. Tästä johtuen lapset sijoitettiin pois kotoa ja huostaanotettiin.

Eiku sen takii ne otettiin, ku poika soitti poliisit meille kotiin, ku ex vaimo heitteli mua pitkin kämppää. Ni nehän lähti sit.

7.2.1 Isän kokemus huostaanotosta

Haastatteluissa ilmeni isien yksimielisyys siitä, että huostaanotto oli lapselle hyväksi silloin, kun se tapahtui. Isät tunsivat helpotusta lapsen turvallisuuden puolesta.

Se oli niinkö niin raaka helpotus, että oikeesti mä itkin ja kiitin tota yläkerran herraa, että vuosien rukouksiin on vastattu, mutta sen jälkeen alkoikin tää helvetti. Että tulee nää rauhoittumisajat..

Se helpotti, et iso taakka lähti pois, että tietää, että lapsi on nyt turvassa.

Et jälkikäteen sit ainakin tuntuu et se oli hyvä siinä hetkessä, ja lasten kannalta justiin.

Kyl se oli niinku sen jälkee ku se tapahtu, ni ehkä jossain määrin semmoinen pieni helpotuskin, tosin, että meidän ongelmat jatku vielä pitkään sen jälkeenkin.

Eräs isistä ei aivan aluksi kokenut huolta lastensa tähden. Sosiaalityöntekijän varoitukset tuntuivat isästä turhilta ja hän koki, ettei heidän elämäänsä tarvitse puuttua. Huostaanoton jälkeen isä kuitenkin ymmärsi tilanteen ja ymmärsi huostaanotot lapsen parhaana. Aluksi isä koki lasten huostaanotot myös omaksi parhaakseen ja käytti tilaisuuden jatkaa elämää vähän rennommin ilman lapsia. Ajan kuluessa isän ajatukset kuitenkin muuttuivat.

Se oli just sitä, että ei tarvi mejän elämään puuttua. Että ihan oli just semmonen fiilis, et meillä on asiat kaikki ihan hyvin...

Se oli alkuun just sitä, että sitä rupes elämään ihan täysin että mulla ei oo lapsia...mut sitte rupes kuitenkin pikku hiljaa itekki... heräämään, että voisko sitä tehdä jotain asialle...alkuun se oli tosiaan semmosta, että se meni ihan huolettomaksi se elämä.

Lapsen huostaanoton aiheutti isissä myös suurta hämmennystä. Huostaanoton jälkeen heiltä vei aikaa havahtua uuteen tilanteeseen eivätkä he heti ymmärtäneet, mitä tapahtui ja mitä se tarkoittaa heidän elämässään. Epäselvää oli myös miten uudessa tilanteessa kuuluisi toimia. Lapsen huostaanotto ja sijoitus jätti isien elämään ja arkeen.

7.2.2 Huostaanoton vaikutus isyyteen

Isien kertomisista voi päätellä, että lapsen huostaanotto ja sijaishuollossa oleminen muutti heidän isyyttään, sekä rooliaan suhteessa lapseen. Uusi tilanne haastoi heitä sekä miettimään omaa toimintaa isänä ja vanhempana että elämää ja tulevaisuutta laajemmin. Yksi isistä kertoi, kuinka oli nöyryyttävä asioiden ja määräysten edellä ja myönsi, että sijaisperhe pystyi antamaan paremmat edellytykset lapselle selviytyä esimerkiksi koulusta. Samalla hän korosti kuitenkin, ettei isän antamaa rakkautta ja paikkaa lapsen elämässä pysty antamaan muu kuin isä.

Huostaanoton jälkeen arki isän ja lapsen välillä muuttui erilaisten rajoitusten ja sääntöjen myötä. Lapsen tilanteesta johtuvan helpotuksen tunteen lisäksi isät kokivat hämmennystä ja kiukkua, koska he eivät voineet itse enää säädellä

esimerkiksi tapaamisiaan lapsensa kanssa. Isät kokivat myös epävarmuutta siitä, etteivät tiedneet mitä seuraavaksi tapahtuu.

Pääshän siellä sit näkemään niitä, mä en muista oliko siinä mitään rajoituksia.

Kauheeta niinkö, joku rupee määräileen mun ja pojan tapaamisia, jotka ei oo kuunnellu mua vuosiin. Mulle tulee semmonen fiilis, että yritetäänkö multa viedä mun poikaani.

Siin on tietty mun kannalta hirveen huono juttu, et noi mun tapaamiskerrat on harventunu.

Kokoajan sellanen epävarmuus oli, ettei tienny niinku yhtään, että mitä tapahtuu seuraavaks.

Tapaamisten rajoitukset tuntuivat isistä kovilta kestää. Tapaamisten väliajat isät elivät kovassa ikävässä ja odottivat vain lapsensa seuraavaa näkemistä. Oman lapsen tapaaminen sijaisperheessä tuntui isistä erityisen nöyryyttävältä.

Kyllähän se tuntuu siis aina hirveen hyvältä nähä sitä, mutta aina tapaamisten jälkeen jää kauheen tyhjä olo hirveen pitkäksi aikaa.

Mähän jouduin käydä siel perheessä tapaan ja se ei o mun ylpeydelle sopivaa, et se on mun mielestä naurettavaa mennä toisen reviirille ei siellä pysty oleen aidosti.

Siin on tietty mun kannalta hirveen huono juttu, et noi mun tapaamiskerrat on harventunu..

Ku se joka toinen viikonloppu silloin aluks tuntu aivan hirveelle, siis tuntu ihan loputtoman pitkältä, sit siirty kolmeen viikkoon, no nythän, sit yhtäkkiä tuli kahen kuukauden tauko.

Myös lapset reagoivat siihen, että tapaamiset olivat epäsäännöllisiä ja isä joutui aina jättämään heidät. Erityisesti pienet lapset eivät ymmärtäneet sitä, että isä ei tullutkaan hakemaan heitä kotiin, vaan tuli vain käymään.

Miks me isi nähdään vaan näin?

Se oli aina sama et aina joka kerta se itki ku mä lähin sieltä ja sit se tuntu tosi ikävältä viikonloppuisin kun se palautin sitä ja se sit tunnisti jo sen talon ia ku mä työnsin rattaita ni se alko itkee ja huutaa ja yritti rattaista pois...eihän se voinu ymmärtää.

Totesimme, että vaikka isä ymmärsi, että eroamiset ja jälleennäkemisestä lapsen ja isän välillä olivat lapselle raskaita, isät eivät halunneet luopua tapaamisista. Kysyimme eräältä isältä, miten hän oli saanut pidettyä hyvät välit lapseensa huostaanotto-prosessin aikana. Isä kertoi, että hän oli käyttänyt kaikki mahdollisuudet tavata lastaan.

Isät toivat esille huolta siitä, miten huostaanotto tulee lasten vanhetessa vaikuttamaan heidän suhteeseensa. Isät toivat vahvasti esiin toiveen siitä, että vanhempana lapsi ymmärtäisi tapahtuneen eikä katkeroituisi isälle. Lapsen toivottiin tulevaisuudessa ymmärtävän, että isä on tehnyt kaikkensa lapsen parhaaksi. Jokainen isä jaksoi kuitenkin uskoa, että lapsi tulee ymmärtämään ja hyväksymään isän toiminnan. Myös isän ja lapsen välisen suhteen kestävyys luotettiin. Lisäksi jokaisella isällä oli nykyhetkeä valoisampi haavekuva tulevaisuudesta. He toivoivat, että voivat viettää enemmän aikaa tulevaisuudessa lasten kanssa tai jopa asua yhdessä heidän kanssaan.

7.3 Yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa

Haastatteluissa ilmeni, etteivät sosiaalityöntekijät kuunnelleet isiä. Heidän sanomisilleen ei annettu tilaa tai painoarvoa. Esimerkiksi neuvottelut tuntuivat isistä puuduttavilta, koska he kokivat, että niissä ei aidosti kuunneltu. Tällainen kohtelu sai isissä aikaan katkeruutta ja luottamuksen puutetta sosiaalityöntekijöitä kohtaan.

Mää yritin niinku kaikkeni ja siltikään mua ei kuunneltu.

Tarpeeksi monta palaveria on saanut jo pitää ja ei ne mitään neuvotteluja oo, nehän on saneluja.

Sit mä oon ihan suoraan lastensuojelulle haistattanu paskat, että mulla ei oo minkäänlaista luottamusta teidän toimintatapaan, että se meni siinä tappeluaihana.

Toisaalta erään isän kokemus sosiaalityöntekijöiden kohtelusta oli pääosin

positiivinen. Sosiaalityöntekijä alkoi työskennellä aktiivisemmin perheen kanssa ja vanhemmat saivat tukea omiin ongelmiinsa. Isän mielestä heidät myös huomioitiin vanhempina sijoitusta suunniteltaessa. Heille annettiin mahdollisuus tutustua perheisiin ja valita kahdesta perheestä toinen. Myös tapaamisten sopimiset sijoituksen jälkeen onnistuivat isän mielestä joustavasti.

Meillä se oli itse asiassa pakko, myö ei oltais tässä tilanteessa jos ei oltais otettu mitään tämmösiä tukimuotoja vastaan.

Sittenhän siinä aika nopeella aikataululla nähtiin, että nää on aika hyviä vaikutuksia, että rupes tulemaan kehusanojakin sosiaalihuollosta.

Saatiin valita ne perheet mihin lapset meni, toki että meille ei annettu ku yhet vaihtoehtot, mutta käytiin ite siellä tutustumassa ensin ja tälleen näin, että ei siitä puolesta oo mitään valittamista.

Mikä tilanne meillä on ollu, on saatu sen mukaan muokata tapaamisia keskenään perheen kanssa.

Yksi isä kertoi sosiaalityöntekijöiden toiminnan olevan välillä ristiriitaista. Työntekijät olivat eri mieltä asioista. Välillä he pitivät tiukasti kiinni säännöistä kun taas välillä joustivat yllättävissä tilanteissa.

Sit joskus taas välillä niinku herää joku myötätunto, joustaa niinku ihan yllättävissä asioissa tai silleen, et on hoomoilasena, että mistäs nyt tuulee.

Joissakin tilanteissa sosiaalityöntekijät osoittivat syvää ymmärrystä isiä kohtaan. Muutamissa isien kertomuksissa sosiaalityöntekijä pyysi anteeksi jotakin huonosti tai väärin mennyttä tilannetta. Eräs sosiaalityöntekijä sanoi isälle, että kun tulee sellainen olo, että ottaa oikein todella päähän ja haluaa jollekin purkaa, niin hänelle voi soittaa. Mielestämme tällainen toiminta on erittäin hyvä ja hyvin vanhemmuutta tukeva keino. Voitaisiin puhua jopa sosiaalihuollon tukikeinosta, joka pitäisi kuulua automaattisesti sosiaalihuollon palveluihin.

Olin tosiaan täällä leirillä lapsen kanssa ja siellä sitte oli tää entinen lastensuojelutyöntekijä ja se pyyteli anteeksi niitä juttuja ja sit se näki, kuinka me oltiin lapsen kanssa, ni se sano, että ihan

uskomaton niinkö, että mikä teidän välinen suhde on.

Isien ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyössä ilmeni paljon ongelmia, joista aiheutui isille tunne, että sosiaalityöntekijä ei kohtaa häntä arvostavasti. Eräs isä koki, etteivät sosiaalityöntekijät ole tapaamisissa aidosti läsnä, eivätkä he välitä. Hän koki, että sosiaalityöntekijät eivät kuuntele, eikä heitä kiinnosta hänen kertomansa. Eräs keino osoittaa olevansa kiinnostunut asiakkaan asiasta, olisi hänen mielestään asioiden kysyminen asiakkaalta.

Kyl se pääsääntöisesti tuntuu, et tuntuukohan niistä et täs tehään nyt vaan työtä, ja puhu mitä puhut.

Ne ei oo perehtyny asiaan, ei kiinnosta pätääkään.

7.3.1 Työntekijöiden vaihtuvuus

Suurena ongelmana isän ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyössä oli työntekijöiden vaihtuvuus. Isät kokivat sen huonona asiana, koska työntekijän vaihtuessa tieto heidän asioistaan ei kulkenut uudelle työntekijälle. Isät joutuivat selittämään asioita aina uudestaan ja se tuntui raskaalta.

Et se just aiheuttaa noita konflikteja, et ku työntekijä vaihtuu ja informaatio ei kulje.

Ne ei oo perehtyny asiaan, ei kiinnosta pätääkään ja sit ku ne ei tiedä niit vanhempia taustoja mist se koko prosessi on lähteny liikkeelle.

Et sehän siinä onkin ongelmia tuottanut, ku ne on vaihtunu jatkuvasti, et niillä ei oo niinku menny se informaatio perille.

Myös lapsen ja isän sovittuja tapaamisia peruuntui siitä syystä, että työntekijä oli vaihtunut ja tieto ei kulkenut.

Siin meni viikonloppu sit ihan läskiks ja lapsi jäi itkkeen ja huutaan sinne lastenkotiin sit ja mun oli pakko lähtee siit sit. Mä olin ihan raivoissaan.

7.3.2 Leimaaminen lastensuojelussa

Isät toivat vahvasti esille sosiaalihuollon leimaavuuden. Kun kerran määriteltiin lastensuojelun asiakkaaksi, oli annetusta leimasta vaikea päästä eroon. Tähän liittyen isät toivoivat sosiaalityöntekijöiltä maalaisjärjen käyttöä sekä suhteellisuudentajua. Erään isän mielestä monet normaaliin perhe-elämään kuuluvat asiat, kuten joskus paikoiltaan pois olevat tavarat, paisuteltiin lastensuojelussa kohtuuttoman suuriksi. Asioiden suurentelu tuli isien mielestä esille myös sosiaalityöntekijöiden dokumentoinnissa. Eräs isä koki, että hänellä luki dokumenteissa vääristeltyjä ja liioiteltuja asioita esimerkiksi alkoholin käytöstä, joka muissa olosuhteissa olisi luokiteltu normaaliksi käytöksi.

-- ehkä se on sit jotenki jonkinlaista, ku jää se ensileima päälle, ni se sit jää, se ei siitä muutu. Et sit ku tapahtuu samanlaisia asioita kuin muissa perheissä, ni ne on sit elämää suurempia.

Maalaisjärkeä, välillä tuntuu siltä, et puhuuko mitään vai onko hiljaa, koska sitten ei minkäänlaista reaktiota tai ei tajuu joku mitään asiaa, mikä on omasta mielestä ihan selvä normaalielämän asia, vaan keskitytään johonki täyteen älyttömään ja se on maailman suurin asia. Koska onhan, vaikka lapset ois kotonaki, ni hässäkkään se on silti, jokaisessa perheessä. Jos on kokoajan auvoista, ni sit on jotain mätää

Noissa jossain papereissa lukee, jotenki nerokkaasti väännetty et hillitön alkoholin käyttö ja jotain. Et se on niinku suoraa päätä, ja sitte se jää siihen.

-- nii mul on noissa papereissa, niis lukee ihan älyttömiä asioita

7.3.3 Äidin suosiminen

Haastatteluissa tuli esille, että miehen asema huostaanottoon liittyvissä asioissa oli heikko. Isät olivat vahvasti sitä mieltä, että tasa-arvo suhteessa äitiin ei näkynyt lastensuojelussa mitenkään. Äitiä ajateltiin automaattisesti ensisijaisena huoltajana, vaikka huonossakin kunnossa.

Miehel on niin paljon huonompi asema.

Otetaanko isät huomioon, niin paskan marjat, hyvin asenteellista hommaa

Määki vein puhtaat kusiäytteet niinku vapaaehtoisesti yli kaks vuotta.. lastensuojeluun aina lähetin, kahen viikon välein. Kysyin että onko lapsen äiti antanut teille kertaakaan? Tämä ei nyttien kuulu tähän asiaan. Mä olin että hei, siin on linnassa istunu narkomaani kuitenkin kyseessä, ettekste yhtään niinku..

Isien mielestä sosiaalityöntekijät uskoivat automaattisesti äidin kertomaa. He kokivat joutuvansa tekemään kaikkensa todistaakseen kyvykkyyttään.

Niitä valheita, mitä äiti heittää miehestä, ne menee aina läpi, ja miehen pitää yrittää todistaa, ettei oo semmoinen.

Aluks ne pisti niinku kaiken mun syyks ja sit vasta, ku se alko tutkii se johtaja, ni se sano vaa, et oho, et hän on vaan uskonu sitä [äitiä], mut sehän puhuu ihan liirum laarum se akka.

Mul on semmoinen tunne, et kokoajan pitäis vetää potenssiin kaks.

7.4 Isien tukeminen huostaanoton aikana

Isät kertoivat, että huostaanotto on rankka kokemus. Tätä isien mielipidettä todensivat muun muassa muistamattomuus ajanjaksosta tai halu olla ajattelematta sitä aikaa. Huostaanottoon liittyi suuria tunteita ja elämänmuutoksia sekä paljon luopumista. Eräs isä toi vahvasti esille, että isä on usein lapsesta luopumisen hetkellä ja sen jälkeen aivan yksin.

Mä en muista ihan tarkkaan sitä aikaa, ku mä oon yrittäny pyyhkii sen mielestä.

Isä niinko jättää lapsen, ni sen on ihan yksin sen jälkeen monesti. Kyl se on aina tosi rankka rupeama kun jättää pojan, niin siinä yksin käydä niitä tuskan juttuja läpi.

Isät kokivat vaihtelevasti lapsen huostaanottoon liittyvän tuen tarpeen. Yksi isä ajatteli, ettei tarvitse tukea siinä hetkessä, vaan uskoi, että tuki tulee aikanaan. Tässä tapauksessa isä asui yhdessä vaimon kanssa. Pohdimme, että kokemus

tuen tarpeesta olisi voinut olla eri, jos isä olisi asunut yksin. Muut isät sen sijaan kaipasivat tukea ja erityisesti halusivat päästä puhumaan huostaanottoon liittyvistä asioista jollekin.

Emmää oikeen nää sitä silleen, että siinä ois tukea tarvinnu, tota tota, se on oikeestaan ehkä hyväkin, että me siinä hetki otettiin sillei ihan irti ihemme lapsista.

Se jotenki oli ehkä itsestään selvyys, että se tuki tulee aikanaan.

7.4.1 Sosiaalityöntekijöiden tarjoama tuki

Haastatteluista huokui isien vahva kokemus, etteivät sosiaalityöntekijät tarjonneet heille mitään tukea. Huostaanoton aikana yhteys sosiaalityöntekijään oli lähinnä lapsen asioista tiedottamista. Lapsen huostaanotto on aina suuri kriisi ja sen sisäistämiseen oli kaikilta isiltä mennyt aikaa. Pohdimme, että isien kokemus tuen tarjoamatta jättämisestä saattoi johtua siitä, että he eivät olleet valmiita ottamaan tukea vastaan tai eivät muistaneet, että sitä olisi tarjottu.

Ihan oikeesti mä en oo saanu niinku mistään viralliselta taholta, mutta mää niinku itte tiedän noi apukontaktit.

Mut kyl ne joutu itte niinku oikeesti luomaan sellasen sosiaalisen tukiverkoston ittelleen--

Usealla isällä oli tunne, etteivät he edes halua sosiaalityöntekijältä tukea. Yksi isä sanoi, ettei kaipaa sosiaalityöntekijöiltä tukea, koska he eivät ole tähänkään mennessä häntä kuunnelleet. Mietimme, että isien kielteinen asenne sosiaalityöntekijää kohtaan saattoi myös olla syynä kieltäytyä sosiaalityöntekijän tuesta.

Kyllä vähän tuli semmonen, et paskat mä teidän apua tarvin tässä jutussa, että kyllä mää tänki, ittehä mää oon hoitanu nää jutut tähän asti, et minkä takia te nytte tuutte sitte tähän jotenki mukaan, että sillai.

Jälleen erään isän kokemus sosiaalityöntekijän tarjoamasta tuesta oli täysin muista poikkeava. Isä oli kaiken kaikkiaan sitä mieltä, että sosiaalihuollosta oli

ollut enemmän hyötyä kuin haittaa heidän perheelleen. Isä kertoi, että kaikkiin ongelmiin, jotka aikanaan johtivat lasten huostaanottoihin, tarjottiin apua. Isä sai apua psykiatrilta ja perheneuvolasta, ja lisäksi perhe sai tukea A-klinikalta, mielenterveyspalveluista sekä heitä tuettiin taloudellisesti.

Vaimo ei oikein niistä ihmisistä välitä, ei oo ikinä välittäny. Kyllä ne mun mielestä on kuitenkin enemmän meitä auttanut, kun meille hallaa tehnyt. Joskus olleet vähän kovasanasia sieltäkin päin, mutta ihan aiheesta. Minä nään sen silleen sen asian.

Pohdimmekin, että yhden isän täysin toisista poikkeava mielipide sosiaalihuollon tarjoamasta tuesta saattoi johtua erilaisesta perhetilanteesta, sekä kuntien välisistä eroista. Tämä isä oli parisuhteessa, perheessä oli yksi kotona asuva lapsi, ja tavoitteena oli huostaanotettujen lasten kotiuttaminen. Isä toi itsekin esille kunnan sosiaalihuollon olevan poikkeuksellisen toimivaa, esimerkiksi naapurikuntiin verrattuna.

Ei tarvii siitä ressata, meillä on kyllä siinä mielessä, täytyy antaa iso kiitos tuonne sosiaalitoimeen. Että mitä on juttuja kuullu, ni tällä ne on erityisen hyviä...Sitte tosiaan ei tarvi mennä kun naapuri kuntaan, ni alkaa olla tarina jo ihan toisenlaista.

7.4.2 Itse hankittu tuki

Haastatteluissa nousi esille isien kokemus siitä, että itse hankitut tukimuodot olivat auttaneet parhaiten. Jokaisella isällä oli lähipiirissä henkilöitä, joiden kanssa pystyi puhumaan huostaanottoon liittyvistä tunteista ja asioista. Isät olivatkin tukeutuneet keskusteluapuun omien läheisten kanssa. Ystäviltä ja läheisiltä saatu tuki koettiin hyväksi, vaikkakin siihen liittyi omat haittapuolensa. Isät ajattelivat läheisten kuormittumista, eikä heille siksi haluttu puhua niin paljon kuin olisi ollut tarve. Yksi isä koki saavansa läheisiltä välillä syyttelyä osakseen.

Ku se on ollu lähinnä semmost syyttelyä sieltäki päin. Ne ei voi ymmärtää niinku--

Kuitenki ku ei olis enää yhtään ystävää jos niille ois kaiken puhunu.

Isät kertoivat, että tukikontaktien löytäminen itse oli haastavaa. Yksi isä koki, ettei saanut neuvoa avun löytämiseen.

En, et ainoo mis näist on vähän neuvottu ja puhuttu niin oli se leiri. Ja kun mä yhenkin isän kans oon puhunu ni se sano et ei se tiedä mistä se hakee.

Hakemistaan tukimuodoista isät kokivat hyödyllisiksi työterveyshuollon kautta järjestyneen psykiatrin, A-klinikan tarjoamat yksilökeskustelut sekä seurakunnan tarjoaman tuen. Näissä kaikissa isien onnistuneiksi kokemissa tukimuodoissa isät pääsivät puhumaan ammattilaisen kanssa huostaanottoon liittyviä asioita. Haastatteluissa huomasimmekin, että jokaisella isällä oli halu puhua ja jakaa kokemuksiaan. Olisikin välttämätöntä, että isille järjestyisi sosiaalipalveluihin sellainen tukimuoto, että he pääsisivät keskustelemaan ammattilaisen kanssa.

7.4.3 Omat voimavarat

Virallisen tukipalvelujen lisäksi isät nostivat esille omia voimavaroja, jotka ovat auttaneet jaksamaan huostaanoton aikana. Suurimmaksi voimavaraksi isät nostivat oman lapsen sekä yhteisen ajan lapsen kanssa. Lisäksi isät luettelivat voimavaroikseen toimivan parisuhteen, työn, liikunnan, ruuanlaiton, oman ajan ottamisen sekä arjen rutiineista saadun tuen.

Eräs isä kuvasi omiksi selviytymiskeinoikseen elämäntapojen muutokset, parisuhteen sekä vaimon kanssa tehdyn yhteisen sopimuksen tilanteen korjaamiseksi.

Talousasiat on laitettu jonkin näköseen remonttiin, mä laitoin kuntonikin jonkin näköseen remonttiin...että ne on semmosia isoja asioita.

Ni myö oikeestaan niinkö lyötiin vähän niinkö kättä päälle vaimon kanssa, että nyt lähdetään tästä suosta ja ainoastaan ylöspäin.

7.4.4 Vertaistukiryhmät tukimuotona

Isät puhuivat vertaistukiryhmien puolesta ja vastaan. Isät, jotka kannattivat vertaistukiryhmiä, eivät kokeneet vieraille puhumista vaikeana, koska kaikilla ryhmäläisillä on kokemuksia samasta asiasta. Yhdellä isällä oli erilaisista vertaistukiryhmistä paljon aikaisempaa kokemusta ja hän piti niitä ehdottoman tärkeinä. Hän oli saanut useampaan ongelmaan niistä apua.

Kyllä mun mielestä olis hyvä idea. Ei se mun mielest oo vaikea puhua et jos kaikilla on kuitenkin samasta asiasta kyse. Kyl se tuollaki [leirillä] oli niinku helppo puhua.

Ne on ehdottoman tärkeitä. Kyllä joka jutussa vertaistuki on ehdottoman tärkeä juttu.

Vertaistukiryhmiä kannattavat isät korostivat samaistumistunteen tärkeyttä ja pitivät vertaiselle puhumista asiantuntija-apua hyödyllisempänä.

Et vähän niin ku esimerkiksi mun sisko, ku se on lukenu paljon ja tietävinään alkoholista ja huumeista kaiken, mut jos se vetää kaks kertaa vuodessa perskännit ni mä sanon, et ei se tee siitä asiantuntijaa. Et ei se käytännössä tiedä kuitenkaan.

Että kyllä mä lääkäreittenki kaa oon jutellu ja psykiatrien ja psykologien ja päihdetyöntekijöiden, jotka ei oo kokenu sitä elämää, mutta jollain tapaa siinä ei saa sitä samaistumistunnetta. Mutta silloin ku kartotat ittelles semmosia ihmisiä jotka on kokenu huostaanoton esimerkiks, ehkä päihdemaailman, tämmösiä, itte niinku jollain tapaa käyny saman, ni silloin se pystyy ymmärtään. Pystyy samaistuun niinku samalle tasolle ja ohjaamaan sua eteenpäin. Et eihän se tarkoitus oo, että vellottais siinä kysymyksessä, vaan että löydettäis niitä ratkasuja päästä pois sieltä pahasta olost.

Yksi isä puolusti vertaiselle puhumista sillä, että on helpottavaa huomata ettei ole ongelmansa kanssa yksin, vaan samasta ongelmasta kärsii moni muukin.

Ni sitä jotenki aatellaan, etä mä oon jotenki tosi erilainen ku noi muut ku mullon tämmönen, mut ku sä poistat sen luurangon tuolta ni huomaatki, että oho, niitähän on jokapuolella.

Isät, jotka eivät kokeneet vertaistukiryhmää itselleen sopivaksi tukimuodoksi

perustelivat kantaansa sillä, että palaverieihin on saanut jo tarpeeksi osallistua. Puhuminen omista asioista vieraalle ihmiselle ei ollut itselle ominaista. Lisäksi keskustelujen luotettavuutta kyseenalaistettiin, vedoten siihen, että muut ryhmäläiset eivät ole ammattilaisia.

Ei oo mun juttu. Kyl tämmöisen viikonlopun tommosen leirin ni voi käydä ja vähän vertailla kokemuksia, mutta en lähtis mihinkään semmosiin niinkö AA-tyyppisiin kokontumisiin vertailemaan silleen..en ikimaailmassa lähtis.

En välttämättä lähtis ventovieraitten ihmisten kanssa jutteleen kuitenkin...mieluummin vaikka jonkun viranomaisen kanssa. Että viranomaiselle voi kertoa kuitenkin vähän paremmin luottamuksella asioita kun kellekkään tavan tallaajalle..

En koe itelleni mitenkään hyväksi.

Kysyimme isiltä vertaistukiryhmätoiminnan parasta ajankohtaa suhteessa huostaanottoon. Isät olivat selkeästi kahta mieltä. Osa puhui sen puolesta, että osallistuminen olisi parasta välittömästi huostaanoton tapahtuessa.

Ei kyl se [ajankohta] on heti, siis mahdollisimman nopeesti, tai siis heti.

Niin, siis toivottavasti ainakin tulevaisuudessa noi lisääntyy kokoajan, et pääsee heti just noihin vertaistukiryhmiin.

Toisaalta tässäkin kohtaa isät toivat esille, että huostaanoton sisäistäminen vei paljon aikaa. Välittömästi huostaanoton tapahduttua ei välttämättä olisi ollut voimavaroja osallistua vertaistukiryhmätoimintaan.

Olihan siinä aikamoinen kynnys. Voipi olla että neljävuotispäivä [huostaanotosta] on jo menny, mut jos funtsii et se kesä meni niinkun meni ja syksyllä sitä alko vast sitä sisäistämään, et aha, siis silleen lopullisesti.

Isät toivoivat vertaistukiryhmältä tilaisuutta saada kuulla muiden kokemuksia siitä, kuinka he ovat tilanteesta selviytyneet. He halusivat kuulla selviytymistarinoita epäonnistumisissa rypemisen sijaan. Haasteena vertaisryhmän toimimiselle nähtiin myös se, että ihmisten olisi vaikea olla aidosti

läsnä ja paljastaa muille omia arkoja asioitaan.

Just se että mieluummin haettas vaan ratkasua, eikä heitettäis vaan niitä elämäntarinoita, vaan miten on päässy jostain asiasta yli.

--että ollaan läsnä, mutta ollaan kuitenkin ihan pihalla jossain muualla. Ajatellaan, että mä en voi paljastaa mun tämmöistä...

Vertaistukiryhmän onnistumisen kannalta olisi tärkeää myös varmistaa ryhmän luottamuksellisuus. Yksi isä toi esille, että viranomaiset ovat luotettavampia keskustelukumppaneita, koska heillä on salassapitovelvollisuus. Isille tulisikin varmistaa tieto siitä, että myös ryhmissä keskusteltavat asiat ovat salassa pidettäviä. Lisäksi tuntui että isillä ei välttämättä ollut tarkkaa tietoa vertaistukiryhmien toiminnasta ja sisällöstä. Osalla isistä oli mielestämme oletus, että ryhmissä vain käydään huostaanottokokemuksia läpi. Ryhmät kuitenkin ovat tarkkaan suunniteltuja, ja joka tapaamiselle on suunniteltu sisältö ja tavoitteet, ja se tulisi tuoda paremmin isien tietoisuuteen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tutkimuskysymyksien kautta selvitimme mitä isyys merkitsee isille, miten isät kokivat lapsen huostaanoton sekä minkälaista tukea he saivat huostaanoton aikana.

Tutkimustuloksista päättelimme, että isyys merkitsee isille valtavan paljon. Isät kokivat suurta ylpeyttä isyydestä sekä määrittivät isyyttä erityisesti lapsen kautta. Isät olivat tavattoman ylpeitä lapsistaan. Vaikeuksien keskellä oma lapsi ja hänen kanssaan oleminen toivat isien elämään merkittävää sisältöä ja olivat siinä keskeinen voimavara. Samanlaisia johtopäätöksiä nousi myös Pitkäsen (2011,85) tutkimuksessa, jossa lapset ja oma rooli vanhempana koettiin ensiarvoisen tärkeiksi.

Isät kokivat huostaanoton lapsen kannalta hyväksi asiaksi. Huostaanotto oli tapahtumana pysäyttävä. Isät olivat hämmentyneitä tilanteesta, eivätkä tieneet kuinka tulisi toimia. Isät joutuivat elämään epätietoisuudessa tietämättä mitä seuraavaksi tapahtuu. Huostaanotosta ja lapsen sijoituksesta aiheutui isien elämään monia muutoksia, joista haastavin oli lasten tapaamisten rajoitukset. Lapsen tapaamiset sijaisperheessä tuntuivat isistä erittäin nöyryyttäviltä, eivätkä he kokeneet niitä luonteviksi. Pitkäsen (2011, 89–90) tutkimuksessa rajoitukset eivät nousseet esille näin vahvasti, vaan vanhemmat kokivat toteuttavansa vanhemmuutta yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa.

Isien tarpeet huostaanottoprosessin aikana tulee huomioida nykyistä paremmin. Isän ja lapsen välisen suhteen tukemiseen on kiinnitettävä sijaishuollossa aktiivisemmin huomiota. Yhteydenpidon ja tapaamisten rajoitukset eivät saa estää isää toteuttamasta vanhemmuuttaan. Myös tapaamispaikkojen pitää olla sellaisia, joissa isän ja lapsen on luontevaa olla. Aktiiviseen vanhempien tukemiseen välittömästi huostaanoton ja sijoituksen jälkeen on todella syytä panostaa. Tiedottaminen ja avoimuus lisääisi isien luottamusta sosiaalityöntekijöitä kohtaan ja edesauttaisi avun ja tuen vastaanottoa jatkossa.

Isät eivät saaneet minkäänlaista tukea huostaanoton aikana. Heillä olisi

kuitenkin ollut selkeästi tarve puhua huostaanottoon liittyvistä asioista ja tunteista ammattilaisen kanssa. Sama tulos tuli esille Kalliokosken ja Nissisen (2010, 64) opinnäytetyössä, jossa kaikki haastatellut isät kokivat, ettei heitä huomioitu mitenkään lapsen huostaanotto-prosessissa.

Isien ja sosiaalityöntekijöiden välistä yhteistyötä haittasi merkittävästi työntekijöiden vaihtuvuus. Vaihtuvuuden myötä isät joutuivat kerta toisensa jälkeen kertomaan oman elämänhistoriansa, minkä he ymmärrettävästi kokivat raskaaksi. Työntekijöiden vaihtuvuus nousi ongelmallisena esille myös Pitkäsen (2011, 51, 54–55) tutkimuksessa, jossa se vaikeutti luottamuksellisen hoitokontaktin syntyä.

Isät eivät tulleet kuulluiksi yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Joissakin tilanteissa isät saivat ymmärrystä osakseen, mutta vahva kokemus oli, ettei heitä otettu tapaamisissa aidosti huomioon. Isät toivoivat sosiaaliviranomaisilta enemmän luottamusta ja tilannetajua sekä yhteneviä linjoja eri työntekijöiden välille. Rautakorven (2007, 92) tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden saama kritiikki äideiltä oli hyvin samankaltaista. Rautakorven aineistosta nousee suurena ongelmana esille työntekijöiden vaihtuvuus ja kiire, sekä sosiaalityöntekijöiden välisen yhtenäisen linjan puuttuminen. (Rautakorpi 2007, 92.)

Mielestämme on äärettömän tärkeää, että työntekijän vaihtuessa tiedonsiirrosta huolehditaan vastuullisesti, jotta vältetään asiakkaan turha kuormittaminen. Vanhemmille tulisi Pitkäsen (2011) mukaan kertoa tämän hetkistä selkeämmin ammatillisen tuen palveluista, joita on tarjolla. Tällä hetkellä tukipalveluun ohjautuminen on pitkälti kiinni vanhemman omasta aktiivisuudesta. (Pitkänen 2011, 46-47.) Siksi onkin hyvin tärkeää, että sosiaalihuollon peruspalveluihin järjestyy tukimuoto, jossa vanhemmille tarjottaisiin huostaanoton tapahtuessa automaattisesti mahdollisuus keskusteluun ja tukeen.

9 POHDINTA

Tutkimuksessa tuli selkeästi esiin isien tyytymättömyys sosiaalityöntekijöiden toimintaa kohtaan. Olisikin siksi kohtuullista ja mielenkiintoista kuulla jatkotutkimuksen kautta, miten sosiaalityöntekijät kokevat itse kohtaavansa ja tukevansa huostaanotettujen lasten isiä. Lisäksi olisi mielenkiintoista saada tietoa, onko isien tukemiseen kehitetty uusia muotoja ja kenties kartoittaa niitä asiasisältöjä, joita isät esimerkiksi vertaistukiryhmissä haluaisivat käsitellä.

9.1 Tutkimuksen hyödynnettävyys

Voikukkia-verkostohankkeella on suunnitelmansa opinnäytetyömme julkistamiseksi ja levittämiseksi. Heidän kuukausittain ilmestyvään uutiskirjeeseensä tulee tietoa uudesta opinnäytetyöstä. Lisäksi he julkaisevat opinnäytetyömme liitetiedostona heidän omilla Internet-sivuillaan tieto- ja tukimateriaaliosuudessa. Internet-sivuilla on myös materiaalipankki ammattilaisille, jonne tulisi kooste tai vinkkilista opinnäytetyömme keskeisimmistä tutkimustuloksista, jotka liittyvät isien toiveisiin ja tarpeisiin. Keväällä 2011 yhteistyötaho pyysi meiltä artikkelia Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliiton Kasper- lehteen (3-4/2011) opinnäytetyöstämme ja isien haastatteluista. Teimme artikkelin ja lähetimme myös isille nämä lehdet muistutuksena siitä, että heitä ei ole unohdettu, ja että heidän ääntään pyritään aktiivisesti tuomaan esille opinnäytetyöprosessin kautta.

9.2 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Yhteistyö Voikukkia-verkostohankkeen kanssa alkoi syksyllä 2010. Koulun opinnäytetyöaihevälityksen kautta kiinnostuimme Kasvatus- ja perheneuvontaliiton tarjoamista aiheista. Olimme kesällä yhteydessä hankkeen työntekijöihin. Syksyllä 2010 kirjoitimme sopimuksen opinnäytetyöyhteistyöstä heidän kanssaan. Syksyn aikana opinnäytetyömme aihe tarkentui yhteisten keskustelujen kautta. Syksyn aikana olimme yhteydessä haastateltaviin

kutsukirjein, jotka hanketyöntekijät toimittivat heille. Kaikki isät antoivat luvan yhteydenottoon ja olivat suostuvaisia osallistumaan tutkimukseemme. Olimme isiin sähköpostin kautta yhteydessä ja sovimme, että otamme yhteyttä alkuvuodesta, kun haastattelut tulevat ajankohtaisiksi.

Vuoden 2011 aikana suoritimme haastattelut ja niiden litteroinnin. Kirjoitimme tuolloin myös teoriaosuuksia. Koko opinnäytetyöprosessin ajan olemme olleet säännöllisesti yhteydessä Voikukkien työntekijöihin ja myös tavanneet heitä usein. Olemme olleet hyvin tyytyväisiä ja kiitollisia heiltä saamaamme tukeen ja apuun opinnäytetyöhömmä liittyen. Saimme heidän kauttaan yhden haastateltavan isän lisää, koska emme lopulta saaneet yhteyttä erääseen jo tutkimukseen lupautuneeseen isään. He korvasivat myös matkakulumme Keski-Suomeen ja näin mahdollistivat viimeisen haastattelun. Vuoden 2012 aikana olemme työstäneet teoriaosuudet loppuun, kirjoittaneet haastattelujen analyysin sekä johtopäätökset. Myös opinnäytetyön viimeistely on vienyt vielä paljon aikaa.

Yhteistyömmä opinnäytetyön tekijöinä on alusta asti ollut avointa ja tavoitteemme ja odotuksemme ovat olleet samanlaisia. Työskentely on sujunut kivuttomasti ja olemme pystyneet sopimaan tekemisistä ja tapaamisista hyvin sujuvasti. Toimintamme on ollut toista kunnioittavaa ja arvostavaa. Hyvä tiimityöskentely on edesauttanut tämän opinnäytetyöprosessin positiivista edistymistä ja toteutumista.

9.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Koemme, että yhteistyö Voikukkia-verkostohankkeen työntekijöiden kanssa on ollut alusta asti avointa ja kunnioittavaa ja tiivistä. Yhteistyössämme on korostunut arvostus sekä toisiamme että tärkeää aihetta kohtaan. Olemme voineet tuoda näkemyksiämme ja ajatuksiämme esille, ja niitä on arvostettu. Yhteisten tapaamisten ja keskusteluiden kautta olemme oppineet paljon sekä kehittyneet omassa ammatillisuudessamme. Yhteisten aikataulujen sopiminen on sujunut joustavasti ja olemme noudattaneet niitä hyvin. Aikataulujen ja

sopimusten noudattaminen on yksi keino osoittaa eettisyyttä tutkimustyössä (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12).

Teimme opinnäytetyöhön ja tutkimukseen liittyvät ratkaisut tavoitellen ihmisten kunnioittamista, tasa-arvoista vuorovaikutusta sekä oikeudenmukaisuutta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11.) Lisäksi eettisinä periaatteina pidimme tutkittavien itsemääräämisoikeutta, vahingoittamisen välttämistä sekä yksityisyyttä ja tietosuojaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Käytännössä tämä näkyi siten, että annoimme isien äänelle tilaa ja kunnioitimme heidän sanomisiaan. Kaikki isät osallistuivat haastatteluun vapaaehtoisesti, tietäen haastattelun tarkoituksen. Emme arvostelleet emmekä kyseenalaistaneet heidän sanomisiaan. Tutkimustulokset olemme muokanneet myös tunnistamattomaan muotoon. Opinnäytetyöprosessin päätyttyä tuhoamme tutkimusaineiston, jonka kerroimme myös isille. Näin toteutuu yksityisyyden suojaaminen.

Olemme hyödyntäneet mahdollisimman ajankohtaista ja tieteellistä lähdeaineistoa tuottaaksemme luotettavaa ja oikeellista tekstiä. Kaikki käyttämämme lähteet löytyvät sekä lähdeviitteistä että lähdeluettelosta, ja niiden valintaan olemme suhtautuneet kriittisesti. Tutkimusaineistosta olemme halunneet tuoda esille mahdollisimman paljon isien sanomisia. Tutkimustulosten esittely onkin siksi laaja. Käyttämämme suorat lainaukset lisäävät tutkimuksen luotettavuutta ja antavat lukijalle mahdollisuuden tarkistaa tekemämme päätelmät. Luotettavuutta lisää myös tekemiemme johtopäätösten vertaaminen aiemmissa tutkimuksissa saatuihin tuloksiin.

9.4 Ammatillinen kasvu ja sosionomin kompetenssit

Sosionomin kompetensseiksi määritellään sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 16–17).

Koulutuksemme on monin tavoin tukenut meitä kompetenssien saavuttamisessa. Koulutuksen suurin anti on mielestämme ollut reflektiivisen ja tutkivan työtteen korostaminen, joka kannustaa meitä monella tapaa kohti ammatillisuutta. Sosiaalialalla ei voi olla koskaan valmis ja kaikkea osaava, koska jokainen asiakas ja jokainen elämäntilanne on erilainen. Siksi onkin tärkeää, että olemme oppineet refleктоimaan ja muokkaamaan omaa toimintaamme, jotta se olisi parhaiten asiakasta palvelevaa. Tiedonhaku ja tiedonjano ovat myös vahvasti korostuneet ja kehittyneet opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme oppineet myös nöyryyttä sen suhteen, että koskaan ei voi hallita kaikkea tietoa ja informaation määrää joita olisi tarjolla. Oikeanlainen rajaaminen on tarpeellista ja ammatillista.

Opinnäytetyöprosessi on tukenut ammatillista kasvuamme monella tavalla. Kartutimme paljon osaamistamme palvelujärjestelmästä etsiessämme niitä palveluja, joilla isyyttä tuetaan. Myös yhteiskunnallinen analyysitaito kasvoi, kun havainnoimme kuntien välisiä eroja sekä ylisukupolvisuuden merkitystä lastensuojelun asiakkuuksissa. Tehtyjen haastattelujen myötä saimme valmiuksia kohdata työssämme vanhempia, etenkin isiä, haastavissakin elämäntilanteissa. Saimme tietoomme arkaluonteisia ja hyvin henkilökohtaisia asioita, joiden emme saaneet antaa vaikuttaa asiakkaan kohtaamiseen. Kartutimme näin ollen haastattelutilanteissa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojamme, asiakkaan kohtaamista sekä luottamuksellisen ilmapiirin luomista. Vuorovaikutus on keskiössä myös kasvatustyössä, jossa läsnäolo ja kohtaaminen luovat työn ytimen. Isien kohtaaminen antoi valmiuksia ja varmuutta kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Kasvatuskumppanuus arvostaa vanhempia lapsensa ainutlaatuisena ja ensisijaisena asiantuntijana, joten luottamuksellisen suhteen luominen vanhempiin ja kyky jakaa heidän kanssaan informaatiota lapsesta on lastentarhanopettajan tärkeimpiä taitoja.

Opinnäytetyötä tehdessä kartutimme tutkimusosaamista. Tiedonhakutaitomme kehittyivät huomattavasti, mikä on tärkeää alalla, jossa tuotetaan uutta tutkimustietoa ja uusia työkäytäntöjä. Opimme tuottamaan ja lähteistämään

tieteellistä tekstiä, sekä arvioimaan lähdekirjallisuutta kriittisesti. Kehityimme haastattelijoina ja huomasimme kehityksen neljän haastattelukerran aikana. Opimme asettelemaan kysymykset napakammin, sekä opimme etenemään haastattelussa selkeämmin. Mielestämme onnistuimme luomaan jokaiseen haastattelutilanteeseen luottamuksellisen ilmapiirin ja kaikki haastattelut loppuivat hyvässä tunnelmassa. Tästä voimme päätellä, että kaikki isät olivat tyytyväisiä haastatteluun ja saivat voimaantumisen kokemuksen tullessaan kuulluksi. Jos tekisimme jotain toisin haastattelujen suhteen, keräisimme isiltä palautetta haastattelutilanteista. Se olisi voinut tukea omaa oppimista sekä kehittymistä. Haastattelut olivat raskaita rankkojen elämänkohtaloiden kuulemisen ja tunteiden vastaanottamisen vuoksi. Työparityöskentely oli tässä kohtaa erittäin toimiva ratkaisu, sillä toiselta saatu vertaistuki ja asioiden läpikäyminen edesauttoi haastattelujen käsittelyä huomattavasti. Myös verkostoituminen työelämäyhteistyötahon kanssa, sekä heiltä saatu tuki ja kannustus oli korvaamatonta.

Lapsen etu on sekä lastensuojelua että varhaiskasvatusta ohjaava periaate, ja se yhdistää siten tulevat työympäristömme. Lapsen edun mukaista toimintaa on toimiva yhteistyö vanhempien, varhaiskasvatuksen ja sosiaalihuollon välillä. Lastensuojelun valitseminen yhdeksi teoriasisällöksi edesauttaa meitä toimimaan tulevaisuudessa joustavassa yhteistyössä näiden eri työympäristöjen välillä. Lisäksi pitkäjänteinen työskentely isyyden ja sen tukemisen parissa ohjaa meitä varmasti jatkossa huomioimaan isät työssämme parhaamme mukaan. Isiä näkyy varhaiskasvatuspalveluissa paljon, mutta äidit ovat yhä isiä enemmän esillä. Virtasen (2011) mukaan käytännön tasolle palveluiden henkilöstöön tulisi saada lisää isien puolestapuhujia, sillä asiat hoidetaan yhä enimmäkseen äitien kautta. Mielestämme isät ja isyyden tukeminen tarvitsevat sen huomion, mitä nykypäivänä on nostettu enemmän ja enemmän esiin. Ajattelemmme, että isän merkitys lapselle on aivan yhtä tärkeä kuin äidin olemassaolo. Tätä ajatusta vahvistaa voimakkaasti tämä opinnäytetyöprosessi ja tutkimustulokset isien kokemuksista. Isyyden tukemisen ja esiin nostamisen puolesta tulisi edelleenkin jatkaa vahvaa työskentelyä. Koemme opinnäytetyöprosessin myötä saaneemme enemmän valmiuksia tämänkaltaiseen toimintaan. Opinnäytetyömme tavoite tuoda isien ääntä ja

kokemuksia esille toteutui erinomaisesti. Toivomme että työmme kautta Voikukkia-verkostohanke pystyy kehittämään omaa toimintaansa yhä paremmin isien tarpeita vastaavaksi.

LÄHTEET

- Bardy, Marjatta (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Löytyy myös [tp://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf](http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf)
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Porvoo: WSOY.
- Hiilamo, Heikki & Kangas, Olli 2010. Liiallista huolta vai todellista hätää? Kodin ulkopuolelle sijoittamisen kuntatason taustatekijät suomalaisissa kunnissa 1998-2008. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Yhteiskuntapolitiikka-lehti :5. Verkkojulkaisu. Viitattu 30.3.2012. www.stakes.fi/yp/2010/5/hiilamo.pdf.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä:PS-kustannus.
- Juholin, Elisa 2009. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Kalliokoski, Saara-Maija & Nissinen, Hanna-Tuulia 2010. Isien kokemuksia lastensa huostaanotosta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kanaoja, Aulikki; Karjalainen, Pekka; Laiho, Kristiina; Lähteinen, Martti; Marjamäki, Pirjo; Sarvimäki, Pirjo & Seppänen, Marjaana 2007. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.
- Kasvun kumppanit 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 15.4.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lapsen/tuki_varhaiskasvatuksessa
- Kivinen, Sanna 2009a. Opas jälkihuollossa olevien nuorten vanhemmille. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto

- Kivinen, Sanna 2009b. Ryhmän perustaminen huostaanotettujen lasten vanhemmille. Helsinki : Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
- Kujala, Virpi 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Sininauhaliitto.
- Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla 2010. Tilastoraportti: Lastensuojelu 2010. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki.
- Kurttila, Tuomas 2011. Näkymättömät isät, näkymättömät pojat. Kasper 11.
- Laki lastensuojelusta 2007/417. 13.4.2007. Viitattu 31.1.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun käsikirja 2008. Sosiaaliportti. Viitattu 31.1.2011.
- Lastensuojelun käsikirja 2012. Sosiaaliportti. Viitattu 15.4.2012.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/
- Mahkonen, Sami 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.
- Mesiäislehto-Soukka, Helinä 2005. Perheenlisäys isien kokemana – fenomenologinen tutkimus. Oulu: Oulun yliopisto.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään- näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa:Pedatieto.
- Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Mykkänen, Johanna 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/22712>
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuija 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Määttä, Paula & Rantala, Anja 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Jyväskylä :PS-kustannus.
- Pitkänen, Miia 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Helsinki: Socca.
- Puonti, Anna-Maija; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Rautakorpi, Sonja 2007. Äiti ja lapsen huostaanotto. Äitien kokemuksia huostaanotosta ja äitiydestä huostaanoton jälkeen. Jyväskylän

- Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa- käsikirja arjen toimintaan. Helsinki:Edita.
- Seppänen, Hannu 2012. Varhaiskasvatuksen ehkäisevä työ vaatii moniammatillisuutta. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 10.4.2012. <http://whm02.louhi.net/~lskl/?p=176>
- Sinkkonen, Jari 1998. Yhdessä isän kanssa. Porvoo: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 1999. Isätoimikunnan mietintö. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/isamiet/isaluku1.htm>
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.
- Stakes 2006. Småbarnsfostran. Information till småbarnsföräldrar. Viitattu 17.4.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0777195f-8342-4a56-b0ce-e3120da5236c>.
- Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto 2012. Viitattu 26.3.2012. <http://www.suomenkasper.fi/fi/julkinen/jarjesto/toiminta-ajatus/>
- Suoranta, Juha & Eskola, Jari 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Taskinen, Sirpa (toim.) 1999. Huostaanotto: Lastensuojelun asiantuntijaryhmän suositus huostaanottoprosessin laatua ohjaaviksi periaatteiksi. Helsinki: Stakes.
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki : WSOYpro.
- Tuomi, Jouni 2008. Tutki ja lue, johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Ohjeet tutkijoille. Viitattu 27.3.2012. <http://www.tenk.fi/ohjeet.html>.
- Vilén, Marika 2006. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Virtanen, Jael 2011. Ikkunoita suomalaiseen isyyteen. Kasper 11 (3-4), 5-7.

LIITE 1: HAASTATTELUKYSYMYKSET

ISYYS

Mitä isänä oleminen sinulle merkitsee?

Miten toteutat isyyttäsi/ vanhemmuuttasi?

Mitä omilta vanhemmilta perittyä haluaisit toteuttaa omassa isän roolissasi?

Onko jotain mitä et haluaisi toistaa?

Millainen isä itse tahdot olla?

HUOSTAANOTTO

Mitä mieltä olit huostaanotosta? Entä mitä mieltä olet nyt?

Saitko tarpeeksi tietoa asioista, tapahtumista, omista oikeuksistasi?

Onko huostaanotto muuttanut isyyttäsi? miten?

Vaikuttiko lapsesi huostaanotto elämääsi muuten?

Minkälaisia tunteita se herätti?

KOKEMUKSESI TUEN TARPEESTA

Haitko jostakin tukea/neuvoa lapsen huostaanottoon liittyvissä kysymyksissä?

Mistä tai keneltä sait tukea?

Koitko, että sait sitä tukea mitä tarvitsit?

KOKEMUKSESI TUEN LAADUSTA

Jos sait tukea, niin millaista tukea sait? (esim. opastusta, keskustelutukea, apua käytännön asioiden hoitamiseen, oman läheisverkoston tuki, terapiaa/hoitoa)

Miten koit tulleeesi kohdatuksi? Otettiin sinut huomioon?

Oletko kuullut vanhempien vertaistukiryhmistä?

Mitä mieltä olet vertaistukiryhmistä? Mitä ajatuksia vertaistukiryhmätoiminta sinussa herätti?

KATSE TULEVAISUUTEEN

Mitkä asiat omassa arkielämässäsi ovat kantaneet tähän hetkeen?

Millaista isä-lapsi suhdetta toivoisit tulevaisuudessa?

Mitkä asiat auttaisivat pääsemään siihen?

Miten rohkaisisit muita isiä, jotka käyvät läpi lapsensa huostaanottoa?

Mitä haluaisit sanoa neuvoksi ja ohjeeksi työntekijöille, jotka kohtaavat huostaan otettujen lasten isiä?

LIITE 2: KUTSUKIRJE ISILLE

HEI, SINÄ ARVOKAS ISÄ

21.11.2010

Isä-lapsi viikonloppu on takanapäin, toivottavasti viihdyit.

Olemme kaksi opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Olemme aloittaneet opinnäytetyömme tekemisen, yhteistyössä Voikukkia-verkostohankkeen kanssa. Opinnäytetyömme valmistuu keväällä 2012.

Aiheemme liittyy isyyteen eri elämäntilanteissa. Haluaisimme kuulla isien ajatuksia isyydestä, sekä tunteita ja ajatuksia joita lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle herättää.

Haluaisitko auttaa meitä saamaan isien toiveet, ajatukset ja kokemukset kuuluviin? Näin saisimme arvokasta tutkimustietoa, jonka avulla isille voidaan tarjota entistä enemmän tukea vaikeissa elämäntilanteissa.

Toiveenamme on haastatella tähän viikonloppuun osallistuneita isiä asian tiimoilta, ja tarjoaisimmekin juuri Sinulle mahdollisuuden kertoa kokemuksistasi. Tietoja käsittelemme täysin anonyymisti.

Sinun on mahdollista kertoa kokemuksistasi joko

- A) jutustelutuokiossa meidän kanssa tai
- B) kirjoittamalla vapaamuotoisen ´stoorin´

Arvostamme mahdollista panostasi ja apuasi työssämme. Voit valita mieleisesi vaihtoehdon ja jättää yhteystietosi niin otamme Sinuun yhteyttä.

Terveisin,

Heidi Käkönen, sosionomi opiskelija, heidi.kakonen@student.diak.fi
Maria Lyytikäinen, sosionomi opiskelija, maria.lyytikainen@student.diak.fi

Opinnäytetyötämme ohjaavat opettajat ovat Susanna Tanskanen ja Marianne Neuvonen, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Seuraavista voit valita sinulle paremmin sopivan:

A) Haastattelu

Haastattelut tulevat tapahtumaan tammi- ja helmikuussa 2011. Haastattelu tapahtuu kotipaikkakunnallasi, ennalta sovitussa paikassa. Ennen haastattelua otamme sinuun yhteyttä toivomallasi tavalla (puhelin, sähköposti) ja sovimme kanssasi tarkemmin ajankohdan ja paikan sekä muut haastatteluun liittyvät asiat. Haastattelun kesto on keskimäärin noin 1-3 tuntia.

B) Oma stoori

Oma stoori on vapaamuotoinen kirjoitus, jossa voit kertoa meille kokemuksiasi. Annamme kirjoituksen tueksi sinulle muutamia tukikysymyksiä, joita voit kirjoituksessasi pohtia. Myös stoorin kirjoitus ajoittuisi tammi- maaliskuuhun 2011 ja saat siitä tarkemmat ohjeet lähempänä ajankohtaa.

Ympyröi valitsemasi vaihtoehto

- A) Haastattelu
- B) Oma stoori kirjoitettuna
- C) En halua osallistua

Miten toivot meidän ottavan sinuun yhteyttä sopiaksemme kevään tapaamisista? Puhelimella vai sähköpostilla?

Nimi:

Osoite:

Puhelinnumero:

Sähköposti: